

E-Book
Version

**ความหลากหลาย
ทางปรากฏการณ์วิทยา**

ในการวิจัยทางการพยาบาลจากงานวิจัยต้นฉบับ

Phenomenological Pluralism in Nursing Research
from Original Research

© ศาสตราจารย์ ดร.วาทินี สุขมาก

ความหลากหลายทางปรากฏการณ์วิทยาในการวิจัย
ทางการพยาบาลจากงานวิจัยต้นฉบับ
Phenomenological Pluralism in Nursing Research
from Original Research

© ศาสตราจารย์ ดร.วาทินี สุขมาก

ISBN : (E-book) 978-616-636-486-6

เผยแพร่ครั้งแรก : มิถุนายน 2569

จัดทำโดย :

ศาสตราจารย์ ดร.วาทินี สุขมาก

ออกแบบโดย :

สำนักพิมพ์สานหนังสือ หมู่บ้านราชาดิการ์เดนวิลล์ 189/10 หมู่ 12
ตำบลท่าขอนยาง อำเภอลำเลียง จังหวัดมหาสารคาม 44150

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

(E-book) 459 บาท

ราคาปก 799 บาท (Book)

คำนำ

การวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) ไม่ได้เป็นเพียงระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบหนึ่งเท่านั้น แต่คือการเดินทางเข้าสู่หัวใจของประสบการณ์มนุษย์ เพื่อทำความเข้าใจ ‘ความหมาย’ ของสิ่งที่เกิดขึ้นผ่านมุมมองของผู้ที่ใช้ชีวิตอยู่กับปรากฏการณ์นั้นจริง ๆ อย่างไรก็ตาม สำหรับนักวิจัยและนักศึกษาจำนวนมาก ปรากฏการณ์วิทยามักถูกมองว่าเป็นเรื่องที่ยากแก่การเข้าถึง เนื่องจากรากฐานทางปรัชญาที่ลึกซึ้งและแนวคิดที่หลากหลายของเหล่านักปรัชญาต้นแบบ

หนังสือ ‘ความหลากหลายทางปรากฏการณ์วิทยาในการวิจัยทางการแพทย์จากงานวิจัยต้นฉบับ’ เล่มนี้ ถูกเขียนขึ้นด้วยความตั้งใจที่จะลดช่องว่างระหว่าง ‘ทฤษฎีปรัชญาอันเข้มข้น’ กับ ‘การนำไปปฏิบัติจริงในงานวิจัย’ โดยผู้เขียนได้รวบรวมและกลั่นกรองแนวคิดสำคัญจากนักปรัชญาผู้ทรงอิทธิพล อาทิ เอ็ดมันด์ ฮัสเซิร์ล, มาร์ติน ไฮเดกเกอร์, มอริช เมอร์โล-ปงตี, ฌอง-ปอล ซาทร์, ฮันส์-เกออร์ก กาดามเมอร์ และ โจนาธาน เอ. สมิธ เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นความแตกต่างของ ‘เลนส์’ แต่ละแบบที่ใช้ในการมองโลก

จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้คือการไม่ได้หยุดอยู่เพียงแค่การอธิบายทฤษฎี แต่ยังได้นำเสนอ การวิเคราะห์ผ่านงานวิจัยต้นฉบับ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพกระบวนการทำงานจริง ตั้งแต่การตั้งคำถามวิจัย การเก็บข้อมูล ไปจนถึงขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อนให้กลายเป็นแนวคิดหลักหรือประเด็นสำคัญ (themes) ที่สะท้อนถึงแก่นของปรากฏการณ์ได้อย่างแม่นยำ จากงานวิจัยเรื่อง ‘Living a tormented life: Caregivers’ experiences of caring for a child with autism in Northeastern Thailand’ ซึ่งผู้เขียนเป็นนักวิจัยหลักได้นำหลักปรัชญาของไฮเดกเกอร์ และฟาน มาเนน เป็นกรอบแนวคิดและนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นสะพานเชื่อมทางให้แก่ นักวิจัย นักศึกษา และผู้ที่สนใจในงานวิจัยเชิงคุณภาพ ให้สามารถเลือกใช้เลนส์ทางปรัชญาได้อย่างเหมาะสม และร่วมกันสร้างสรรค์งานวิจัยที่ทรงคุณค่า ซึ่งไม่เพียงแต่จะให้คำตอบในเชิงวิชาการ แต่ยังช่วยให้เราเข้าใจความเป็นมนุษย์และโลกที่เราอาศัยอยู่ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

วาทีณี สุขมาก

สารบัญ

ส่วนที่ 1 : รากฐานและบริบทของการวิจัย

บทที่ 1 : การเปิดประตูสู่โลกของผู้ดูแล	3
บทที่ 2 : ปรัชญาปรากฏการณ์วิทยา	9
บทที่ 3 : การวิเคราะห์เชิงประเด็น	73

ส่วนที่ 2: การวิเคราะห์เชิงปฏิบัติ : แนวคิดหลักจากงานวิจัยต้นฉบับ

บทที่ 4 : การทำความเข้าใจความท้าทายของการดูแลบุตรออทิสซึมผ่านเลนส์ปรากฏการณ์วิทยาเชิงอรรถปริวรรต	95
--	----

ส่วนที่ 3 : การตีความเชิงลึก : การวิเคราะห์ผ่านเลนส์ปรัชญาที่แตกต่าง

บทที่ 5 : เลนส์ที่ 1 - การพรรณนา/เชิงเหนือธรรมชาติ (Descriptive/Transcendental Phenomenology - Husserl)	151
บทที่ 6 : เลนส์ที่ 2 - ร่างกายและการรับรู้ (Merleau-Ponty's Interpretive Phenomenology)	189
บทที่ 7 : เลนส์ที่ 3 - เสรีภาพ ความรับผิดชอบ ทางเลือกและการสร้างความหมาย (Existential Phenomenology - Jean-Paul Sartre)	221
บทที่ 8 : เลนส์ที่ 4 - การตีความเชิงปรัชญาและวัฒนธรรม (Gadamer's Philosophical Hermeneutics)	269
บทที่ 9 : เลนส์ที่ 5 - การตีความปรากฏการณ์เชิงจิตวิทยา (Interpretative Phenomenological Analysis - Smith)	307

ส่วนที่ 4 : การประยุกต์ใช้การวิจัยปรากฏการณ์วิทยาในการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช

บทที่ 10 : การออกแบบการพยาบาลด้วยความเข้าใจเชิงปรากฏการณ์วิทยา	343
บทที่ 11 : การพัฒนาการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาสำหรับการพยาบาลไทย	375

ภาคผนวก

บทความวิจัยต้นฉบับ	391
--------------------	-----

ดัชนี

397

The background of the slide features a complex network diagram. It consists of numerous small, semi-transparent blue and grey circular nodes scattered across the page. These nodes are interconnected by a dense web of thin, light blue lines, creating a mesh-like structure that fills the entire background. The lines vary in opacity, giving a sense of depth and connectivity.

ส่วนที่ 1

รากฐานและบริบทของการวิจัย

บทที่ 1

การเปิดประตูสู่โลกของผู้ดูแล

1. การเดินทางสู่ปรากฏการณ์วิทยา

หากจะให้ความหมายของปรากฏการณ์วิทยา ลองจินตนาการว่าคุณกำลังมองหา ‘ก้อนทองคำ’ ที่อยู่ใต้ภูเขาน้ำแข็ง การวิจัยเชิงปริมาณจะวัดขนาดและอุณหภูมิของภูเขาน้ำแข็ง แต่ปรากฏการณ์วิทยาจะสอนให้คุณดำดิ่งลงไปได้ผิวน้ำ เพื่อสัมผัสและทำความเข้าใจ ก้อนทองคำ ที่อยู่ข้างใน ซึ่งคือ แก่นแท้หรือแก่นสาระของประสบการณ์ที่มีชีวิต ของมนุษย์นั่นเอง เป้าหมายของวิจัยฉบับนี้ คือการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งว่า ‘การดูแลบุตรที่มีภาวะออทิซึมในชนบทของไทย มีความหมายต่อผู้ดูแลอย่างไร

1.1 งานวิจัยต้นฉบับ

ในบทนี้เป็นเสมือนจุดเริ่มต้นที่ เปิดประตูสู่โลกของผู้ดูแล ตามข้อมูลที่ปรากฏในงานวิจัยต้นฉบับ (ภาคผนวก) ตามกรอบปรัชญาเชิงปรากฏการณ์วิทยา บทถัดไปจะเริ่มเจาะลึกในรายละเอียดของแนวคิดหลักต่าง ๆ (themes) และการวิเคราะห์เชิงปรัชญาที่หลากหลาย

1.1.1 ปฐมบท : ภาวะที่ถูกซ่อนของกลุ่มออทิซึม (ASD) ในสังคมไทย

ภาวะออทิซึมสเปกตรัม (autism spectrum disorder: ASD) เป็นความผิดปกติทางระบบประสาท และพัฒนาการที่มีผลกระทบต่อทักษะทางสังคม การสื่อสาร และพฤติกรรม การดูแลบุตรที่มีภาวะ ASD ไม่เพียงแต่เป็นภาระงานที่ต้องจัดการกับความต้องการเฉพาะของเด็กเท่านั้น แต่ยังเป็นความท้าทายที่ส่งผลกระทบต่ออย่างลึกซึ้งต่อมิติทางอารมณ์ จิตวิญญาณ และสังคมของผู้ดูแลหลัก [1, 2]

ในบริบทสากล การวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่าผู้ดูแลเด็ก ASD มักเผชิญกับภาวะความเครียดสูง ภาวะซึมเศร้า และความโดดเดี่ยวทางสังคมในอัตราที่สูงกว่าผู้ดูแลเด็กที่มีพัฒนาการปกติอย่างมีนัยสำคัญ [3] อย่างไรก็ตาม เมื่อมองมายังบริบทของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบทและห่างไกลจากศูนย์กลางทางการแพทย์และทรัพยากรที่จำกัด ภาระเหล่านี้กลับมีความซับซ้อนเพิ่มขึ้นอีกหลายเท่าตัว [4]

ในสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับความเป็นกลุ่มและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในครอบครัว [5] การมีบุตรที่มีความต้องการพิเศษอาจนำมาซึ่งความคาดหวังที่แตกต่างจากมาตรฐานทางสังคม (social norms) และทำให้ผู้ดูแลต้องเผชิญกับความท้าทายทางวัฒนธรรมและระบบการสนับสนุนที่อาจไม่เพียงพอ [6] งานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การเปิดเผย ‘ภาวะที่ถูกซ่อน’ ของผู้ดูแลเหล่านี้ผ่านการสำรวจประสบการณ์ชีวิตจริงของพวกเขา

1.1.2 เหตุผลของการใช้ระเบียบวิธีเชิงปรากฏการณ์วิทยา : ทำไมการนับจำนวนจึงไม่เพียงพอ

เพื่อที่จะทำความเข้าใจแก่นสาระของความทุกข์ทรมาน (torment) ที่ผู้ดูแลต้องเผชิญ การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เช่น การวัดระดับความเครียดหรือภาระการดูแลด้วยตัวเลขเพียงอย่างเดียว อาจไม่สามารถเข้าถึงความรู้สึกและประสบการณ์ที่ลึกซึ้งได้

การวิจัยนี้มีรากฐานมาจากการวิจัยที่ใช้ ระเบียบวิธีเชิงปรากฏการณ์วิทยาเฮร์เมเนวติก (hermeneutic phenomenological approach) ซึ่งเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการทำความเข้าใจ ‘ความหมาย’ ที่ซ่อนอยู่ในประสบการณ์ชีวิต [7] แทนที่จะถามว่า ‘คุณเครียดแค่ไหน’ (How much stress?) การวิจัยด้วยวิธีนี้กลับถามว่า ‘การดูแลบุตรที่มีภาวะ ASD มีความหมายอย่างไรต่อชีวิตคุณ’ (What does caring for an ASD child mean to your life?)

แก่นของการวิจัย คือการเข้าถึง โลกที่มีชีวิต (lived world) ของผู้ดูแล ซึ่งประกอบด้วยมิติของเวลา พื้นที่ ร่างกาย และความสัมพันธ์กับผู้อื่น การตีความ (hermeneutics) ช่วยให้นักวิจัยและผู้อ่านสามารถเข้าไปสู่กระบวนการที่เรียกว่า วงจรเฮร์เมเนวติกหรือวงจรการตีความ (hermeneutic circle) เพื่อให้ได้มาซึ่งความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

1.1.3 แก่นสาระของ ‘ชีวิตที่ทรมาน’ และ 3 แนวคิดหลัก

งานวิจัยต้นฉบับเรื่อง ‘Living a tormented life: Caregivers’ experiences of caring for a child with autism in Northeastern Thailand’ [8] ได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ดูแลหลักจำนวน 5 รายในพื้นที่ชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และได้สังเคราะห์แก่นของประสบการณ์หรือ ‘ความจริงที่มีชีวิต’ ของพวกเขา ซึ่งเรียกว่า แนวคิดหลัก (core themes) ที่ปรากฏอย่างสอดคล้องกันออกมาเป็น 3 แนวคิดหลักที่สะท้อนถึงความทุกข์ทรมานที่พวกเขาต้องเผชิญ ดังนี้

แนวคิดหลักที่ 1 การมีความละเอียดอ่อนต่อคำว่า ‘ออทิซึม’ (being sensitive to the word autism) ได้จากการตีความถึงการต่อสู้กับความรู้สึกผิด (self-blame) และการถูกตีตรา (stigma) ในสังคม [9]

- **ความจริงที่ปรากฏ** : ผู้ดูแลหลีกเลี่ยงการใช้คำว่า ‘ออทิซึม’ พวกเขากลัวสายตาของผู้คนในชุมชน และกังวลว่าผู้อื่นจะมองว่าความบกพร่องของบุตรเป็น ‘กรรม’ หรือ ‘ความผิด’ ของครอบครัว
- **คำถามหลัก** : ทำไมคำพูดถึงมีอำนาจทำลายล้างได้ถึงขนาดนี้

แนวคิดหลักที่ 2 การติดอยู่ในอุโมงค์แห่งความทุกข์ทรมาน (being trapped in a tunnel of distress) ได้จากการตีความถึงภาวะความเหนื่อยล้าทางอารมณ์และทางร่างกายที่ไม่มีทางออกและความโดดเดี่ยวที่เพิ่มขึ้น

- **ความจริงที่ปรากฏ :** ผู้ดูแลรู้สึกว่าคุณชีวิตของตนเองถูกกักขัง พวกเขาไม่มีวันหยุดพัก ไม่มีเวลาส่วนตัว และไม่สามารถมองเห็น ‘แสงสว่าง’ ในอนาคตได้ พวกเขาารู้สึกเหนื่อยล้าทางร่างกายอย่างเรื้อรัง
- **คำถามหลัก :** ภาวะ ‘ติดอยู่’ นี้ทำลายการดำรงอยู่ของพวกเขาในมิติใดบ้าง

แนวคิดหลักที่ 3 การเป็นจักรวาลสำหรับบุตร (being the universe for the child) ได้จากการตีความถึงการสละตัวตนและความต้องการส่วนตัวเพื่อทุ่มเทให้กับบุตรอย่างไม่มีเงื่อนไข

- **ความจริงที่ปรากฏ :** ผู้ดูแลสละความต้องการ ความฝัน และอัตลักษณ์เดิมของตนเองทั้งหมด พวกเขากลายเป็น **ทุกสิ่งทุกอย่าง** ให้แก่บุตร พวกเขายืนยันว่า ความสุขเล็ก ๆ น้อย ๆ ของบุตรคือความหมายเดียวในชีวิตของพวกเขา
- **คำถามหลัก :** การเสียสละนี้สร้าง ‘อัตลักษณ์’ ใหม่ให้พวกเขาอย่างไร

หนังสือเล่มนี้จะใช้แนวคิดหลักเหล่านี้เป็นจุดเริ่มต้นในการสำรวจและวิเคราะห์เชิงปรัชญา เพื่อให้วิชาชีพพยาบาลและสาขาที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงความเข้าใจในระดับที่เหนือกว่าคำว่า ‘ภาระ’ (burden) ไปสู่คำว่า ‘การดำรงอยู่’ (existence)

1.2 โครงสร้างของหนังสือ : ความหลากหลายทางปรากฏการณ์วิทยาในการวิจัยทางการแพทย์

เพื่อตอบสนองต่อมิติที่ซับซ้อนของประสบการณ์มนุษย์ หนังสือเล่มนี้ไม่ได้หยุดอยู่แค่การนำเสนอแนวคิดหลักที่ค้นพบ แต่จะนำแนวคิดหลักเหล่านั้นมาวิเคราะห์ซ้ำ (backdated research) ผ่านกรอบปรัชญาเชิงปรากฏการณ์วิทยาที่แตกต่างกัน โดยมีโครงสร้างของหนังสือ ดังนี้

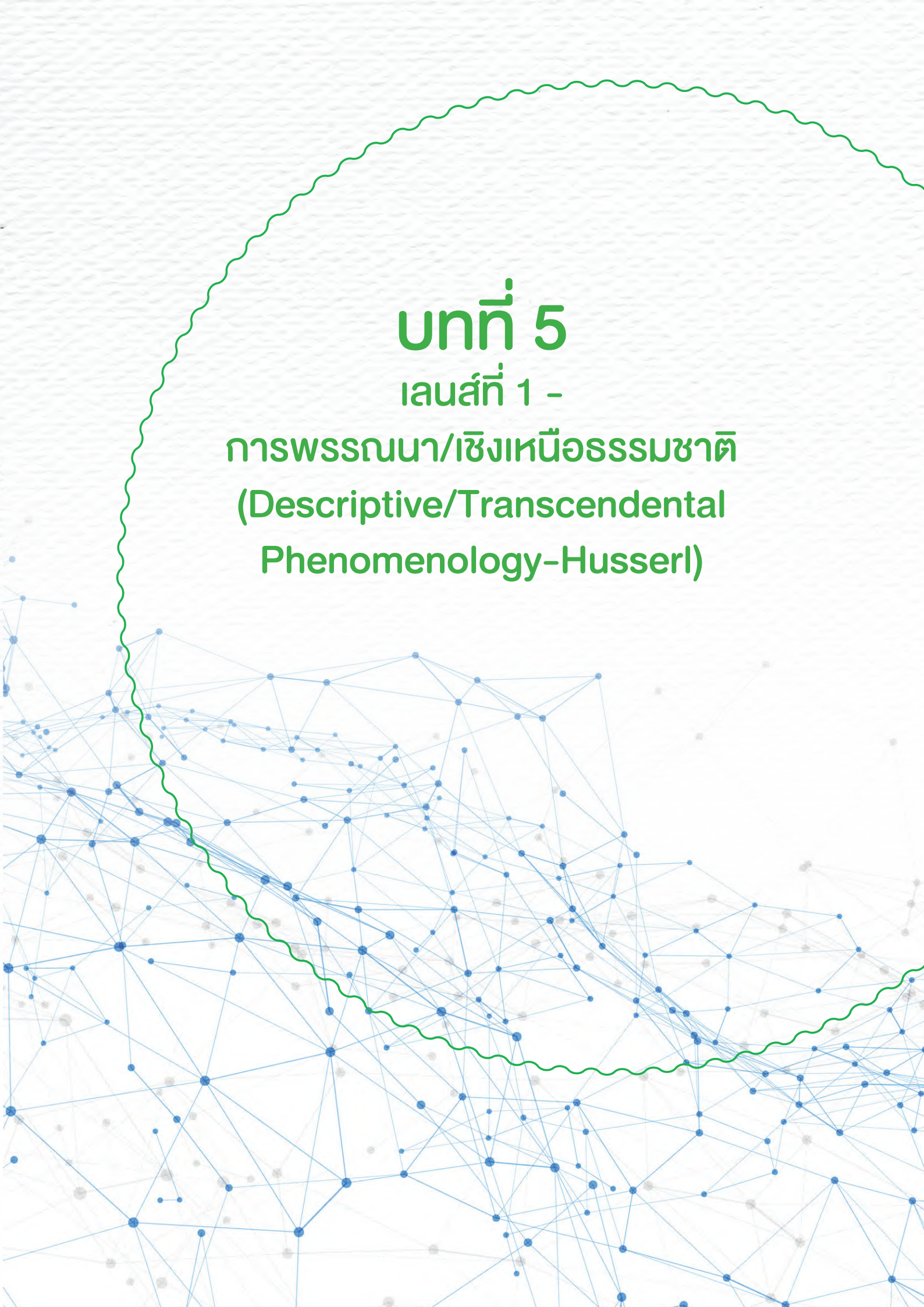
- **ส่วนที่ 1 :** เป็นการเปิดเลนส์ปรัชญา เพื่ออธิบายถึงรากฐานและบริบทของการวิจัย ปรากฏการณ์วิทยา และการวิเคราะห์เชิงประเด็น
- **ส่วนที่ 2 :** การวิเคราะห์เชิงปฏิบัติ โดยจะขยายความในแนวคิดหลักของงานวิจัยวิจัยต้นฉบับ ด้วยการใช้เรื่องเล่าและคำพูดของผู้ดูแลเป็นหัวใจสำคัญ
- **ส่วนที่ 3 :** แก่นของการวิเคราะห์เชิงปรัชญา โดยจะพาผู้อ่านไปรู้จักกับเลนส์การตีความที่แตกต่างของปรากฏการณ์วิทยา 5 รูปแบบ ได้แก่

- Descriptive/transcendental phenomenology เพื่อเข้าถึง ‘แก่นสาระบริสุทธิ์’ ของความทุกข์
 - Merleau-Ponty’s interpretive phenomenology เพื่อตีความถึง ‘ร่างกายที่มีชีวิต’ และ ‘การรับรู้พื้นที่’ ของผู้ดูแลที่ถูกเปลี่ยนแปลงไป
 - Sartre’s existential phenomenology เพื่อตีความความทุกข์ของการดำรงอยู่ผ่านเสรีภาพ ความรับผิดชอบ และการเลือก
 - Gadamer’s philosophical hermeneutics เพื่อตีความความทุกข์ทรมานผ่านบริบททางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอีสาน (เช่น ความเชื่อเรื่องกรรม)
 - Interpretative Phenomenological Analysis: IPA เพื่อตีความในระดับ ‘ทวิ-ตีความ’ ทางจิตวิทยา
- ส่วนที่ 4 : การประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาในการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช
- เมื่อเราเข้าใจความจริงที่มีชีวิตของผู้ดูแลในทุกมิติแล้ว เราจะนำความเข้าใจเชิงลึกทั้งหมดที่ได้รับจากการวิเคราะห์เชิงปรัชญา มาออกแบบแนวทางการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชที่ละเอียดอ่อนและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงจาก ‘วงจรการเยียวยาของการดำรงอยู่ของมนุษย์ (dasein) ซึ่งเป็นการพยาบาลที่ก้าวข้ามการรักษาอาการไปสู่การเยียวยาการดำรงอยู่’

เอกสารอ้างอิง

1. Tilahun, D., et al., *Stigma, explanatory models and unmet needs of caregivers of children with developmental disorders in a low-income African country: a cross-sectional facility-based survey*. BMC Health Services Research, 2016. 16(1): p. 152.
2. Iadarola, S., et al., *Understanding stress in parents of children with autism spectrum disorder: a focus on under-represented families*. International Journal of Developmental Disabilities, 2019. 65(1): p. 20-30.
3. Walter, S.M. and M.J. Smith, *Mothering a child with autism*. Archives of Psychiatric Nursing, 2016. 30(5): p. 600-601.
4. Trading Economics. *Thailand-rural population*. 2018 [cited 2025 20 June]; Available from: <https://tradingeconomics.com/thailand/rural-population-percent-of-total-population-wbdata.html/>

5. Vibulpatanavong, K., *The influence of culture on social inclusion of children with autism spectrum disorder*, in *Supporting social inclusion for students with autism spectrum disorders: Insights from research and practice*, C. Little, Editor. 2017, Taylor & Francis Group Ltd.: Oxford. p. 155-167.
6. Vorapanya, S. and D. Dunlap, *Inclusive education in Thailand: practices and challenges*. International Journal of Inclusive Education, 2014. 18(10): p. 1014-1028.
7. Van Manen, M., *Researching lived experience: human science for an action sensitive pedagogy*. 2016: Routledge.
8. Sukmak, V. and N. Sangsuk, *Living a tormented life: caregivers' experiences of caring for a child with autism in Northeastern Thailand*. Archives of Psychiatric Nursing, 2018. 32(5): p. 745-750.
9. Tong, C.K., *Identity and ethnic relations in Southeast Asia: racializing chineseness*. 2010: Springer Science & Business Media.

บทที่ 5

เลอส์ที่ 1 -

การพรรณนา/เชิงเหนือธรรมชาติ
(Descriptive/Transcendental
Phenomenology-Husserl)

1. บทนำ

เลนส์ที่ 1 – ปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา/เชิงเหนือธรรมชาติ (descriptive/transcendental phenomenology) เป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหา **สาระ** หรือ **โครงสร้างที่จำเป็น** ของประสบการณ์ที่กำลังศึกษา โดยเน้นที่การเข้าถึงสิ่งที่ปรากฏในจิตสำนึกอย่างตรงไปตรงมา การทำให้เกิดแนวคิดที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือและที่มุ่งเน้นกระบวนการการลดรูป

1.1 หลักปรัชญาพื้นฐานของปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา/เหนือธรรมชาติ

หลักปรัชญาปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา (descriptive phenomenology) เป็นแนวคิดของ **เอ็ดมันด์ ฮัสเซอร์ล** (Edmund Husserl) ที่เน้นการ **‘ละวาง’** (bracketing) หรือการพักความคิด ความเชื่อ อคติส่วนตัวของนักวิจัย เพื่อ **‘พรรณนา’** (describe) ประสบการณ์ชีวิตของบุคคลอย่างแท้จริง โดยมุ่งค้นหา **แก่นสาระ** (essence) ของปรากฏการณ์นั้น ๆ ผ่านมุมมองของผู้ประสบเหตุการณ์โดยตรง ไม่ใช้การตีความ หรือสรุปจากมุมมองภายนอก เน้นการเข้าใจว่าบุคคล **‘รู้สึก คิด และรับรู้’** อย่างไรต่อประสบการณ์นั้น ๆ เพื่อให้เห็นภาพความจริง (life-world) ตามที่บุคคลสัมผัสได้จริง โดยไม่ใส่การตีความหรืออคติจากภายนอก ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพในปัจจุบัน

1.2 การวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา

การวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา มักถูกเรียกว่า การศึกษาปรากฏการณ์วิทยาแนวเหนือธรรมชาติ (transcendental phenomenology) เนื่องจากมุ่งเน้นการศึกษา **จิตสำนึกบริสุทธิ์** (pure consciousness) ที่ปราศจากการตั้งสมมติฐานใด ๆ เกี่ยวกับโลกภายนอก หลักการสำคัญของแนวคิดนี้มีดังนี้ [1]

1.2.1 การมุ่งเน้นที่จิตสำนึกบริสุทธิ์

- **หลักการ** : เป้าหมายคือการเข้าถึง **โครงสร้าง** (structure) หรือ **แก่นสาระ** (essence) ของประสบการณ์ชีวิต (lived experience) ตามที่มันปรากฏในจิตสำนึกโดยตรง หรือ **แก่นสาระสากล** ของปรากฏการณ์

- ความหมาย : ฮูสเซอร์ลเชื่อว่า เราสามารถค้นพบความรู้ที่เป็น **สากล (universal)** และ **ความจริงแท้ (absolute truth)** ได้ โดยการมุ่งไปที่ตัวประสบการณ์เอง และไม่ถูกบดบังด้วยความเชื่อหรืออคติใด ๆ

1.2.2 เจตจำนง

- **หลักการ** : เป็นแกนกลางของแนวคิดของฮูสเซอร์ล ซึ่งหมายถึง **จิตสำนึกที่มุ่งไปยังสิ่งใดสิ่งหนึ่งเสมอ** (consciousness is always consciousness of something)
- **ความหมาย** : ประสบการณ์ประกอบด้วยสองส่วนที่แยกจากกันไม่ได้ คือ **ผู้รับรู้/ผู้มีประสบการณ์ (noesis)** และ **สิ่งที่ถูกรับรู้/ปรากฏการณ์ (noema)** การวิจัยจึงสนใจความสัมพันธ์ระหว่างสองสิ่งนี้

1.2.3 การระงับการตัดสิน

การใส่วงเล็บ (bracketing)

- **หลักการ** : เป็นวิธีการหลักเพื่อให้เข้าถึงจิตสำนึกบริสุทธิ์ นักวิจัยต้อง **ระงับ** หรือ **กันออกไป** อย่างมีสติ ซึ่งความเชื่อทางโลกทั้งหมด (เช่น ความเชื่อว่าโลกภายนอกมีอยู่จริงตามวัตถุวิสัย ตามทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ หรืออคติส่วนตัว) ซึ่ง ฮูสเซอร์ล ใช้คำว่า *Einklammerung* (ภาษาเยอรมัน) ซึ่งแปลตรงตัวว่าการใส่วงเล็บ (bracketing)
- **ความหมาย** : เป็น **วิธีการ** หรือขั้นตอนทางเทคนิคที่นำเอาทฤษฎี ความเชื่อ ประสบการณ์เดิม หรือความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ‘ใส่ไว้ในวงเล็บ’
- **เป้าหมาย** : เพื่อกันสิ่งแปลกปลอม (เช่น สมมติฐานทางวิทยาศาสตร์ หรืออคติส่วนตัว) ไม่ให้เข้ามาปนเปื้อนกับการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ ทำให้ปรากฏการณ์ได้ปรากฏออกมาอย่างบริสุทธิ์และเป็นกลางที่สุด โดยไม่ถูกปนเปื้อนจากกรอบความคิดเดิมของนักวิจัย
- **ลักษณะ** : เป็นการ ‘**คัดแยก**’ องค์ประกอบที่เราไม่ต้องการวิเคราะห์ออกไปชั่วคราว เพื่อให้เห็น ‘**แก่นสาระ**’ (essence) ของสิ่งที่ปรากฏตรงหน้าจริง ๆ

การระงับการตัดสิน (epoché)

- **หลักการ** : เป็นกระบวนการวิเคราะห์เชิงตรรกะที่ตามมาจากการทำ **epoché (เอปอเช)** : (ภาวะการระงับการตัดสิน) คำนี้มาจากภาษากรีก แปลว่า ‘การหยุด’ หรือ ‘การยั้งไว้’ (check/suspension) การหยุดหรือ ‘**ระงับการตัดสิน**’ (Suspension of judgment) เกี่ยวกับการสถานะการมีอยู่จริงของโลกภายนอก

- **เป้าหมาย :** เพื่อตัด ‘เจตคติธรรมชาติ’ (natural attitude) ของเราออกไป เจตคติที่ว่าโลกนี้มันเป็น อย่างที่มันเป็นอยู่แล้ว (เช่น เราเชื่อว่าโต๊ะคือวัตถุทางฟิสิกส์ที่อยู่นอกตัวเรา) **ลักษณะของ epoché** เป็น ‘ทัศนคติ’ หรือ ‘กิริยาทางปัญญา’ ที่เรตัดสิ้นใจจะไม่ยืนยันและไม่ปฏิเสธการมีอยู่ของโลก ชั่วคราว เพื่อหันกลับมาเน้นที่ ‘ตัวปรากฏการณ์’ ในจิตสำนึกเพียงอย่างเดียว

ตารางที่ 5.1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง epoché และ bracketing

หัวข้อ	Epoché	Bracketing
ระดับความหมาย	เป็นแนวคิดเชิงปรัชญา/ทัศนคติ	เป็นวิธีการเชิงเทคนิค/กระบวนการ
เป้าหมายหลัก	ระงับความเชื่อใน ‘โลกภายนอก’ (natural attitude)	แยก ‘ทฤษฎี/ความรู้เดิม’ ออกจากการ วิเคราะห์
กระบวนการ	การ ‘หยุด’ การตัดสิน (to abstain)	การ ‘จำกัดวง’ ข้อมูล (to isolate)
เป้าหมายสุดท้าย	เพื่อเข้าสู่ ‘จิตสำนึกบริสุทธิ์’ (transcendental consciousness)	เพื่อให้ได้ ‘แก่นสาระของปรากฏการณ์’ (eidos/essence)

1.2.4 การลดรูปเชิงปรากฏการณ์วิทยา

การลดรูปเชิงปรากฏการณ์วิทยา หรือ **phenomenological reduction** เป็นกระบวนการสำคัญ ที่สุดในปรัชญาของฮูสเซิร์ล เพื่อให้เข้าถึง ‘แก่นสาระ’ ของประสบการณ์โดยปราศจากอคติหรือความรู้เดิมมา บดบัง

1. ความหมายของการลดรูป

การลดรูปไม่ใช่การทำให้ข้อมูลน้อยลง แต่คือการ ‘รื้อถอน’ ชั้นความหนาของความเชื่อที่เรามีต่อโลก เพื่อกลับไปสู่สิ่งที่ปรากฏในจิตสำนึกจริง ๆ (back to the things themselves) โดยมี 3 ขั้นตอนหลักที่ทำงาน สอดประสานกัน ดังนี้

- **epoché :** การระงับการตัดสินความจริงในโลกภายนอก (natural attitude) เช่น การไม่ตั้งคำถามว่า วัตถุนั้นมีตัวตนอยู่จริงทางฟิสิกส์หรือไม่
- **bracketing :** การแยกเอาทฤษฎี ความเชื่อ หรือค่านิยมส่วนตัวใส่ไว้ในวงเล็บเพื่อไม่ให้มาปนเปื้อน กับการวิเคราะห์
- **eidetic reduction :** การลดรูปเพื่อหา ‘แก่น’ (eidos) โดยการใช้จินตนาการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติ ของสิ่งนั้นไปเรื่อย ๆ (free variation) เพื่อดูว่าคุณสมบัติใดที่ถ้าขาดไปแล้ว สิ่งนั้น/ชิ้นนั้นจะไม่ใช่สิ่ง นั้นอีกต่อไป

2. เป้าหมายของการลดรูป

การทำการลดรูปมีเป้าหมายสูงสุด 3 ประการ ดังนี้

2.1. เพื่อจัด ‘เจตคติธรรมชาติ’ มนุษย์มักมองโลกผ่าน ‘แว่น’ ของความคุ้นชิน เช่น เชื่อว่าทุกอย่าง เป็นวัตถุที่มีอยู่จริงโดยอิสระ เป้าหมายของการลดรูปคือการ **ถอดแว่น** นั้นออก เพื่อให้เราเห็นว่า ‘โลก’ ปรากฏแก่ ‘จิตสำนึก’ ของเราอย่างไรในสภาวะบริสุทธิ์

2.2 เพื่อเข้าถึง ‘สาระ’ หรือ ‘แก่นสาระ’ แทนที่จะสนใจเฉพาะ ‘กรณีเฉพาะ’ (เช่น นาย ก. กำลังโกรธ) การลดรูปมุ่งไปที่การเข้าใจ **‘โครงสร้างของความโกรธ’** ว่าประกอบด้วยอะไรบ้างที่ทำให้ความรู้สึกนั้นถูกเรียกว่าความโกรธ

2.3 เพื่อเข้าสู่ ‘จิตสำนึกเหนือประสบการณ์’ เป้าหมายสูงสุดคือการเผยให้เห็นบทบาทของ **‘ผู้รู้’ (the subject)** ว่าจิตสำนึกของเราทำหน้าที่ **‘สร้างความหมาย’ (constitutes meaning)** ให้กับโลกอย่างไร หากไม่มีจิตสำนึกไปให้ความหมาย โลกก็จะเป็นเพียงกลุ่มข้อมูลที่ไร้ความหมาย

บทสรุปเชิงเปรียบเทียบ

หากเปรียบเทียบปรากฏการณ์วิทยาเป็นการ **‘ทำความสะอาดกระจก’**

- **ความหมายของการลดรูป** : คือกรรมวิธีในการขจัดอุปสรรคปรก (อคติ ทฤษฎี) ออกจากกระจก
- **เป้าหมายของการลดรูป** : คือการทำให้เราสามารถมองผ่านกระจกนั้นไปเห็นแสงสว่างที่แท้จริง (แก่นสาระ) และเข้าใจธรรมชาติของตัวกระจกเอง (จิตสำนึก) ได้อย่างแจ่มชัด

1.2.5 การค้นหาแก่นสาระ

- **หลักการ** : การค้นพบ **แก่นสาระ** คือเป้าหมายสูงสุดของปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา
- **ความหมาย** : แก่นสาระ คือ **โครงสร้างที่จำเป็น** ที่ทำให้ประสบการณ์นั้นเป็นเช่นนั้น ๆ (เช่น ถ้าไม่มีองค์ประกอบ X ประสบการณ์นี้ก็จะไม่ใช่ Y) การวิเคราะห์จึงเน้นการระบุ **แนวคิดหลักเชิงโครงสร้าง (structural themes)** ที่เป็นสากลในประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมวิจัยทุกคน

กล่าวโดยสรุปการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา หมายถึง ระเบียบวิธีที่เข้มงวดและเป็นระบบ ซึ่งมุ่งเน้นการ **พรรณนา** โครงสร้างของประสบการณ์ตามที่ปรากฏในจิตสำนึกบริสุทธิ์ โดยใช้การระงับการตัดสินเป็นกุญแจสำคัญในการเข้าถึงความจริงที่เป็นสากล

1.3 บทบาทนักวิจัยของปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา

ปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา ซึ่งมีรากฐานมาจาก ฮัสเซิร์ล นั้น มีเป้าหมายสูงสุดคือการค้นหาแก่นสาระ ของประสบการณ์ชีวิต ดังนั้นบทบาทของนักวิจัยจึงมีความเฉพาะเจาะจงและเคร่งครัด

1.3.1 บทบาทนักวิจัย

ในแนวทางของฮัสเซิร์ล นักวิจัยมีบทบาทสำคัญในการเป็น ผู้สังเกตการณ์ที่เคร่งครัดและเป็นกลาง เพื่อให้แน่ใจว่าผลลัพธ์ที่ได้ มาจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลเท่านั้น ไม่ใช่ข้อคิดส่วนตัว โดยมีบทบาทเฉพาะดังนี้ [2]

1. การทำ epoché/bracketing

- **บทบาทหลัก :** นักวิจัยต้องดำเนินการ **ระงับหรือละวางการตัดสิน (epoché/bracketing)** อย่างเคร่งครัดและมีสติ โดยการ **กันออกไป** ซึ่งความรู้ทางทฤษฎี ความเชื่อส่วนตัว และสมมติฐานเดิมเกี่ยวกับปรากฏการณ์นั้น ๆ
- **การดำเนินการ :** นักวิจัยต้องเขียน **บันทึกสะท้อนคิด (reflective journal)** หรือ memo เพื่อบันทึกความเข้าใจล่วงหน้าของตนเองตั้งแต่แรก เพื่อแสดงให้เห็นว่าอคติเหล่านี้ถูก ‘ระงับ’ ไว้ระหว่างการวิเคราะห์ข้อมูล

2. ผู้ถามคำถามที่เปิดกว้าง

- **บทบาทหลัก :** เป็นผู้นำการสัมภาษณ์ที่เน้นให้ผู้เข้าร่วมวิจัย **พรรณนา** ประสบการณ์ของตนเองอย่างละเอียดที่สุด โดยไม่นำไปสู่การตีความ หรือการคาดเดาเชิงสาเหตุ
- **การดำเนินการ :** ใช้คำถามที่กระตุ้นให้เกิดการพรรณนาในทุกมิติของประสบการณ์ (ความรู้สึก การรับรู้ทางประสาทสัมผัส ความคิด) เพื่อให้ได้มาซึ่ง **ข้อมูลที่เข้มข้น (rich data)**

3. ผู้ดำเนินการลดรูป

- **บทบาทหลัก :** ในขั้นตอนการวิเคราะห์ นักวิจัยมีหน้าที่ในการดำเนินการ **การลดรูปเชิงปรากฏการณ์วิทยา**

- การดำเนินการ : นำข้อมูลที่ได้มาแยกองค์ประกอบอย่างเป็นระบบ เพื่อแยก แก่นสาระ (องค์ประกอบที่ขาดไม่ได้) ออกจาก **คุณลักษณะที่เป็นอุบัติการณ์** (องค์ประกอบที่ไม่จำเป็น) เพื่อสร้างคำพรรณนาเชิงโครงสร้าง ที่เป็นสากลของปรากฏการณ์นั้น

1.4 การตั้งชื่อหัวข้อและคำถามวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา แนวพรรณนา

หัวข้อวิจัยปรากฏการณ์วิทยาที่ดีควรมีความเฉพาะเจาะจงและสะท้อนถึงการศึกษา ‘โลกแห่งชีวิต’ ดังนี้

1.4.1 หลักการตั้งชื่อหัวข้อวิจัย

หลักการตั้งชื่อหัวข้อวิจัยมี ดังนี้

1. เน้นประสบการณ์ตรง : ต้องเป็นเรื่องให้ผู้ให้ข้อมูลได้สัมผัสด้วยตนเอง
2. ระบุกลุ่มเป้าหมาย : ระบุให้ชัดเจนว่าใครคือผู้ถ่ายทอดประสบการณ์
3. ระบุบริบทหรือสถานการณ์ : ระบุเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นที่ไหน หรือภายใต้เงื่อนไขใด

1.4.2 โครงสร้างการตั้งชื่อหัวข้อวิจัย

ชื่อหัวข้อวิจัยในแนวนี้นักจะขึ้นต้นด้วยคำว่า ‘ประสบการณ์...’ หรือ ‘ความหมายของ...’ โดยมีองค์ประกอบหลัก ดังนี้

[คำหลักที่ระบุว่าเป็นปรากฏการณ์วิทยา] + [ปรากฏการณ์ที่สนใจ] + [กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/บริบท]

- คำหลักที่พบบ่อย : ประสบการณ์ชีวิต (lived experience), ความหมายของ... (the meaning of...), ปรากฏการณ์ของ... (the phenomenon of...)
- ปรากฏการณ์ : ประเด็นที่ต้องการศึกษา (มักเป็นภาวะสุขภาพ การเจ็บป่วย หรือเหตุการณ์สำคัญในชีวิต)
- กลุ่มเป้าหมาย : ระบุให้ชัดเจนว่าเป็นใคร ในสถานการณ์ใด

1. ตัวอย่างหัวข้อวิจัยทางพยาบาล

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ในมิติต่าง ๆ ของงานสุขภาพจิต

1. ประสบการณ์ของผู้ป่วย

- หัวข้อ : ‘ประสบการณ์การมีชีวิตร่วมกับภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นที่เคยมีพฤติกรรมทำร้ายตัวเอง’
 - เป้าหมาย : เพื่อเข้าใจโลกทัศน์และความรู้สึกภายในของวัยรุ่นว่าเขามองความหมายของความเจ็บปวดและการคงอยู่ของชีวิตอย่างไร
- หัวข้อ : ‘ความหมายของการฟื้นคืนสู่สภาวะ (recovery) ในมุมมองของผู้ป่วยโรคจิตเภทเรื้อรัง’
 - เป้าหมาย : เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์ส่วนบุคคลและความหมายของการฟื้นคืนสู่สภาวะของผู้ป่วยตามประสบการณ์จริง

2. ประสบการณ์ของผู้ดูแล

- หัวข้อ : ‘ประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมรุนแรงในครอบครัวเขตชนบท’
 - เป้าหมาย : เพื่อสะท้อนความยากลำบาก ภาระ และกลไกการปรับตัวที่เกิดขึ้นจริงในบริบทวัฒนธรรมนั้นๆ
- หัวข้อ : ‘ความหมายของการเป็นผู้ดูแลหลักแก่สมาชิกในครอบครัวที่พยายามฆ่าตัวตายซ้ำ’
 - เป้าหมาย : เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์และความหมายของการดูแลสมาชิกในครอบครัวที่พยายามฆ่าตัวตายซ้ำของผู้ดูแลหลัก

3. ประสบการณ์ของพยาบาล/บุคลากร

- หัวข้อ : ‘ประสบการณ์ของพยาบาลวิชาชีพในการเผชิญกับความรุนแรงในหอผู้ป่วยจิตเวชฉุกเฉิน’
 - เป้าหมาย : เพื่อเข้าใจความรู้สึก ความกลัว และการจัดการทางอารมณ์ของพยาบาลหน่วยงาน
- หัวข้อ : ‘การถ่ายทอดประสบการณ์การดูแลทางจิตวิญญาณแก่ผู้ป่วยจิตเวชของพยาบาลใหม่’
 - เป้าหมาย : เพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องการดูแลเชิงจิตวิญญาณและพัฒนาทักษะและความมั่นใจในการเผชิญกับสถานการณ์ซับซ้อน

ข้อสังเกตสำคัญ

ในงานวิจัยเชิงพรรณนาเราจะไม่อ้างอิงทฤษฎีใด ๆ มาเป็นกรอบในการตั้งชื่อหรือวิเคราะห์ข้อมูลในช่วงแรก แต่เราจะใช้คำถามปลายเปิด เช่น ‘ประสบการณ์ของคุณเป็นอย่างไร’ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเล่าเรื่องราวออกมาอย่างอิสระที่สุด

1.4.3 คำถามการวิจัย

คำถามวิจัยต้องมุ่งเน้นไปที่ **โครงสร้างและแก่นสาระ** ของประสบการณ์ตามที่ปรากฏในจิตสำนึก ไม่ใช่สาเหตุ ผลกระทบ หรือความหมายเชิงตีความ

1. ลักษณะของคำถาม

- มักขึ้นต้นด้วยคำว่า ‘อะไร’ (What) ‘อย่างไร’ (How) หรือ ‘แก่นสาระคืออะไร’ (What is the essence of...)
- เน้นการเปิดเผย **โครงสร้าง (structure)** หรือ **องค์ประกอบ (components)** ของประสบการณ์ ไม่ใช่การตีความของความสัมพันธ์กับบริบททางสังคม

2. ตัวอย่างหัวข้อและคำถามวิจัยในสาขาอื่น ๆ

งานวิจัยในแนวทางนี้มักพบมากในสาขาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ จิตวิทยา และการศึกษา ที่ต้องการเข้าใจประสบการณ์ภายใน (internal experience) ของบุคคล ตัวอย่างดังตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 ตัวอย่างหัวข้อและคำถามวิจัยในสาขาอื่น ๆ

สาขา	ชื่อหัวข้อวิจัย	คำถามการวิจัย
พยาบาล/ สุขภาพ	ประสบการณ์ของผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรังที่ต้องทำการฟอกเลือด	แก่นสาระ ของประสบการณ์การต้องพึ่งพาเครื่องฟอกเลือดเพื่อดำรงชีวิตคืออะไร
	การนำไปใช้ : พรรณนาโครงสร้างของความรู้สึก (ความกลัว การพึ่งพา) การรับรู้เวลา (เวลาที่ถูกกำหนดด้วยตารางฟอกเลือด), และความรู้สึกเกี่ยวกับร่างกาย (การรับรู้สายสวน) ตามที่ปรากฏในจิตสำนึก	
จิตวิทยา	ประสบการณ์ของความรู้สึกที่ ‘ถูกทำให้อับอาย’ ในที่สาธารณะ	โครงสร้าง ของประสบการณ์ความรู้สึกถูกทำให้อับอายที่ปรากฏในจิตสำนึกคืออะไร
	การนำไปใช้ : พรรณนาองค์ประกอบหลักที่ทำให้เกิดประสบการณ์นั้น (เช่น การรับรู้ถึงสายตาผู้อื่น, การหุดตัวทางร่างกาย, ความรู้สึกของการแยกตัวออกจากสภาพแวดล้อม) โดยเน้นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในเท่านั้น	

สาขา	ชื่อหัวข้อวิจัย	คำถามการวิจัย
การศึกษา	ประสบการณ์ของนักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้ในการทำข้อสอบ	แก่นสาระ ของประสบการณ์การสอบของนักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้คืออะไร
	การนำไปใช้ : พรรณนาองค์ประกอบของความวิตกกังวล ความรับรู้ของกระบวนการคิด และการรับรู้เวลาภายใต้ความกดดันของการทำข้อสอบ	

ตารางที่ 5.3 ตัวอย่างคำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

ปรากฏการณ์ที่ศึกษา	คำถามการวิจัยเชิงพรรณนา	วัตถุประสงค์
ประสบการณ์การเจ็บป่วยเรื้อรัง	แก่นสาระ ของประสบการณ์การใช้ชีวิตอยู่กับความเจ็บปวดเรื้อรังคืออะไร	เพื่อพรรณนาโครงสร้างของความรู้สึกนึกคิด และการรับรู้เกี่ยวกับความเจ็บปวดที่ปรากฏในจิตสำนึก
ความรู้สึกของความโดดเดี่ยว	องค์ประกอบ ที่สำคัญของประสบการณ์ความรู้สึกโดดเดี่ยวของผู้สูงอายุที่ปรากฏในชีวิตประจำวันคืออะไร	เพื่อระบุองค์ประกอบหลัก (noema) ที่ผู้สูงอายุรับรู้เมื่อพวกเขาประสบกับความโดดเดี่ยวทางสังคม
การตัดสินใจทางจริยธรรม	โครงสร้าง ของประสบการณ์การตัดสินใจทางจริยธรรมที่ยากลำบากของพยาบาลวิชาชีพคืออะไร	เพื่อค้นหาขั้นตอนและความรู้สึกนึกคิดที่เป็นสากลที่เกิดขึ้นในจิตสำนึกระหว่างกระบวนการตัดสินใจ

1.5 ระเบียบวิธีวิจัยของปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา

ปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา ซึ่งมีรากฐานมาจากแนวคิดของ ฮูสเซอร์ล เป็นระเบียบวิธีวิจัยที่มุ่งเน้นการค้นหา แก่นสาระ หรือโครงสร้างสากลของประสบการณ์ชีวิต โดยผ่านกระบวนการที่เป็นระบบและเคร่งครัด ดังนี้ [3]

1.5.1 วิธีวิจัยและขั้นตอนหลัก

วิธีการวิจัยเน้นการดำเนินการเพื่อให้เข้าถึง จิตสำนึกบริสุทธิ์ โดยการระงับความรู้เดิมทั้งหมด

1. การคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัย

- หลักการ : ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

- **เป้าหมาย :** คัดเลือกบุคคลที่มีประสบการณ์ร่วมกับปรากฏการณ์ที่กำลังศึกษาอย่างเข้มข้น และสามารถ **พรรณนา** ประสบการณ์นั้นได้อย่างละเอียดและตรงไปตรงมา
- **จำนวน :** มักใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก (เช่น 5-10 คน) เพื่อให้สามารถสัมภาษณ์และวิเคราะห์เชิงลึกได้ตามหลักการลดรูป (reduction) [4]

2. การรวบรวมข้อมูล

- **วิธีการหลัก :** การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง
- **ลักษณะการสัมภาษณ์ :** เน้นการกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมวิจัย **พรรณนา** ประสบการณ์ของตนเองในทุกมิติ (เช่น สิ่งที่เห็น สิ่งรู้สึก ความคิดที่เกิดขึ้น) โดยนักวิจัยจะหลีกเลี่ยงการชี้นำหรือการตีความ
- **จุดเน้น :** การสัมภาษณ์ต้องเน้นการเปิดเผย **สิ่งที่ถูกรับรู้ (noema)** และ **วิธีการรับรู้หรือวิธีการให้ความหมายสิ่งที่รับรู้ (noesis)** ของผู้เข้าร่วมวิจัย

แนวทางการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์เชิงลึก ตามแนวทาง **ปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา** หรือที่บางครั้งอาจตีความในบริบทที่กว้างกว่าของปรากฏการณ์วิทยาว่า มุ่งเน้นไปที่การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึง **แก่นสาระ** ของประสบการณ์ที่บุคคลได้เผชิญและรับรู้

หลักการสำคัญและขั้นตอนในการดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแนวพรรณนา ได้แก่

1. การมุ่งเน้นที่ประสบการณ์ชีวิต

- **เป้าหมาย :** ทำความเข้าใจและรวบรวมคำอธิบายที่ละเอียดและลึกซึ้งที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่กำลังศึกษา (เช่น ประสบการณ์การเป็นผู้ป่วย การเผชิญกับเหตุการณ์สำคัญ) **ตาม**ที่ผู้ให้ข้อมูลรับรู้และมีประสบการณ์จริง
- **คำถาม :** ใช้คำถามปลายเปิด เพื่อกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลเล่าเรื่องราวส่วนตัวอย่างเต็มที่ โดยเน้นที่ ‘คุณได้ประสบกับสิ่งนี้อย่างไร’ (how) มากกว่า ‘ทำไม’ (why)

2. การลดอคติและการละวางความเชื่อ

- **หลักการสำคัญ :** นักวิจัยต้องตระหนักและพยายาม **ละเว้น** หรือ **ละวาง** ความรู้ ความเชื่อ อคติ และการคาดเดาของตนเองเกี่ยวกับปรากฏการณ์นั้น ๆ ไว้ชั่วคราว
- **วัตถุประสงค์ :** เพื่อให้แน่ใจว่าการตีความประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ที่สุด ไม่ถูกแทรกแซงด้วยมุมมองส่วนตัวของนักวิจัย

3. การใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก

- **การใช้คำถามเชิงพรรณนา** : การขอให้ผู้ให้ข้อมูลอธิบายรายละเอียดของประสบการณ์อย่างชัดเจน (เช่น ‘ช่วยเล่าให้ฟังอย่างละเอียดถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในตอนนั้นได้ไหม’, ‘คุณรู้สึกอย่างไรในขณะนั้น’)
- **การซักถามเชิงโครงสร้าง** : นักวิจัยอาจใช้เพื่อทำความเข้าใจบริบท องค์ประกอบ หรือมิติที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ (เช่น เวลา สถานที่ ความสัมพันธ์กับผู้อื่น)
- **การใช้คำถามเชิงจินตนาการ** : เป็นเทคนิคที่ลึกซึ้งขึ้น โดยอาจถามให้ผู้ให้ข้อมูลลองจินตนาการถึงสถานการณ์ที่แตกต่างไป หรือสิ่งที่ขาดหายไป เพื่อทำความเข้าใจแก่นสาระแท้ของประสบการณ์ (ไม่นิยมใช้ในทุกสำนัก แต่เป็นไปได้)
- **การจดจ่อ** : นักวิจัยต้องจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลเล่าอย่างแท้จริง รวมถึงการสังเกตภาษากาย สีหน้า และน้ำเสียง เพื่อจับ ‘ความรู้โดยนัย’ (tacit knowledge)

4. การเก็บข้อมูลอย่างละเอียดและครบถ้วน

- **การบันทึก** : การใช้การบันทึกเทป/วิดีโอ และถอดเทป (transcription) แบบคำต่อคำ (verbatim) เพื่อรักษาความสมบูรณ์ของข้อมูลให้มากที่สุด
- **การจดบันทึกภาคสนาม** : การบันทึกการสังเกตการณ์ที่นอกเหนือจากคำพูด เช่น สีหน้า ท่าทาง อารมณ์ และปฏิกิริยาของผู้ให้ข้อมูลในระหว่างการสัมภาษณ์

5. การตรวจสอบความถูกต้อง

- **การอ่านทบทวนโดยผู้ให้ข้อมูล (member check/participant validation)** : หลังจากถอดเทปและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นแล้ว ควรนำข้อมูลที่เรียบเรียงหรือบทสรุปที่ได้ไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่านทบทวน เพื่อยืนยันว่าสิ่งที่นักวิจัยตีความนั้นสอดคล้องกับประสบการณ์จริงของพวกเขา

ลักษณะชุดคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก

ชุดคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกที่ออกแบบมาเพื่อดึงข้อมูลเกี่ยวกับ ‘แก่นสาระ’ ของประสบการณ์ ที่บุคคลได้เผชิญและรับรู้ จะเป็นแนวทางของ **ปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา** ซึ่งมุ่งเน้นที่การเข้าถึงประสบการณ์ชีวิตอย่างบริสุทธิ์ที่สุด คำถามเหล่านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลบรรยายประสบการณ์ของตนเองอย่างละเอียดรอบด้าน โดยไม่ถูกชี้นำหรือถูกแทรกแซงด้วยการตีความของนักวิจัย โดยเน้นไปที่การบรรยายประสบการณ์ตามมิติหลัก 4 ด้านของปรากฏการณ์วิทยา (lived experience tetrad) ได้แก่ ด้าน **พื้นที่ (lived space)** เวลา (lived time) ร่างกาย lived body) และความสัมพันธ์ (lived relations) ดังนี้

1. การเริ่มต้นและการเข้าสู่ประสบการณ์

การตั้งคำถามเริ่มต้นควรเป็นคำถามปลายเปิดที่กว้างที่สุด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลนำทางไปสู่เรื่องราวของตนเอง

• คำถามหลัก

‘เมื่อคุณนึกถึงการ [ปรากฏการณ์ที่กำลังศึกษา เช่น การดูแลผู้ป่วย การปรับตัวหลังความสูญเสีย] อย่างแท้จริง คุณรู้สึกว่าจะอะไรคือสิ่งที่สำคัญที่สุดที่คุณอยากจะเล่าให้เราฟังเกี่ยวกับประสบการณ์นั้น’

• คำถามติดตามเพื่อกระตุ้นการเล่าเรื่อง

‘ช่วยเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนั้นให้ฟังอย่างละเอียดที่สุดเท่าที่คุณจะทำได้ โดยเริ่มจากจุดเริ่มต้นเลยได้ไหม’

2. มิติของพื้นที่ที่ใช้ชีวิต

การตั้งคำถามที่มุ่งเน้นว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพและความรู้สึกเกี่ยวกับพื้นที่ส่งผลต่อประสบการณ์อย่างไร เช่น

- ‘คุณอยู่ในสถานที่แบบไหนขณะที่เกิดเหตุการณ์นั้น สถานที่นั้นมีลักษณะอย่างไร’
- ‘คุณรู้สึกอย่างไรกับพื้นที่รอบตัวคุณในขณะนั้น พื้นที่นั้นให้ความรู้สึก ‘ปลอดภัย’ ‘คับแคบ’ หรือ ‘เปิดกว้าง’ อย่างไร’
- ‘ตำแหน่งหรือการจัดวางสิ่งของรอบตัวมีผลต่อความรู้สึกของคุณในประสบการณ์นั้นหรือไม่ อย่างไร’

3. มิติของเวลาที่ใช้ชีวิต

การตั้งคำถามมุ่งเน้นว่าผู้ให้ข้อมูลรับรู้และสัมผัสกับเวลาอย่างไรในปรากฏการณ์นั้น ไม่ใช่เวลาตามนาฬิกา เช่น

- ‘ในระหว่างเหตุการณ์นั้น คุณรู้สึกว่าเวลาผ่านไปอย่างรวดเร็วหรือช้าลง มีช่วงไหนที่ดูเหมือนว่าเวลาหยุดนิ่งหรือยืดยาวออกไปเป็นพิเศษบ้างไหม’
- ‘คุณรู้สึกว่าตัวเองกำลังจดจ่ออยู่กับ ‘อดีต’ ‘ปัจจุบัน’ หรือ ‘อนาคต’ มากกว่ากันในขณะนั้น ความรู้สึกนี้มีผลอย่างไรต่อการกระทำของคุณ’

4. มิติของร่างกายที่ใช้ชีวิต

การตั้งคำถามมุ่งเน้นที่การรับรู้ความรู้สึกทางร่างกายและอารมณ์ในขณะที่เกิดประสบการณ์ เช่น

- ‘คุณรับรู้ถึงความรู้สึกทางร่างกายอะไรบ้างในขณะนั้น [เช่น หัวใจเต้น, มือสั่น, หายใจติดขัด, ความเจ็บปวด] ความรู้สึกเหล่านี้เกิดขึ้นได้อย่างไร’

- ‘อารมณ์ของคุณแสดงออกผ่านร่างกายอย่างไร คุณสามารถอธิบายความรู้สึกภายในนั้นได้ไหมว่ามัน ‘หนัก’, ‘เบา’, ‘เย็น’, หรือ ‘ร้อน’ อย่างไร’
- ‘ร่างกายของคุณ ‘ตอบสนอง’ ต่อเหตุการณ์นั้นอย่างไรโดยที่คุณไม่ทันได้คิด’

5. มิติของความสัมพันธ์ที่ใช้ชีวิต

การตั้งคำถามมุ่งเน้นที่การมีอยู่หรือไม่มีอยู่ของผู้อื่นในประสบการณ์ และความรู้สึกต่อความสัมพันธ์นั้น เช่น

- ‘มีใครอื่นเกี่ยวข้องในเหตุการณ์นั้นบ้างไหม บทบาทของพวกเขาคืออะไร’
- ‘การมีอยู่ของบุคคลเหล่านั้นมีผลต่อประสบการณ์ของคุณอย่างไร คุณรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของพวกเขา หรือแยกตัวออกจากพวกเขาหรือไม่’
- ‘ในประสบการณ์นั้น คุณรู้สึกว่าตัวเองมีความ ‘เชื่อมโยง’ หรือ ‘ตัดขาด’ จากโลกภายนอกและคนอื่น ๆ หรือไม่ คุณรับรู้ถึงความสัมพันธ์อย่างไรในช่วงเวลาดังกล่าว’

6. คำถามสรุปเพื่อค้นหาแก่นสาระ

คำถามสุดท้ายนี้ช่วยให้ผู้ให้ข้อมูลพิจารณาแก่นของประสบการณ์โดยรวม เช่น

- ‘หากคุณต้องใช้ **เพียงคำเดียวหรือวลีเดียว** เพื่อสรุปว่าประสบการณ์ [ปรากฏการณ์ที่ศึกษา] นี้มีความหมายต่อคุณอย่างไรในระดับที่ลึกที่สุด คุณจะเลือกคำหรือวลีใด’

3. หลักการสำคัญที่นักวิจัยต้องยึดถือ

หลักการการสัมภาษณ์เชิงปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนาที่นักวิจัยต้องยึดถือ ได้แก่

- **การหลีกเลี่ยงการตีความ** : ในระหว่างการสัมภาษณ์ ให้มุ่งเน้นที่การรับฟังและการกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลพรรณนาเท่านั้น ห้าม เสนอการตีความหรือทฤษฎีของเราเอง
- **การใช้คำถามติดตาม (probing)** : หากผู้ให้ข้อมูลให้คำตอบสั้น ๆ ให้ใช้คำถามติดตาม เช่น ‘ช่วยเล่าให้ละเอียดขึ้นอีกหน่อยได้ไหม’, ‘คุณหมายความว่าอย่างไรเมื่อคุณใช้คำว่า...’ หรือ ‘แล้วหลังจากนั้นเกิดอะไรขึ้นต่อไป’

คำถามเหล่านี้จะช่วยให้นักวิจัยได้ข้อมูลที่ละเอียดและอุดมสมบูรณ์ ซึ่งสามารถนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อเข้าถึง **แก่นสาระ** ของปรากฏการณ์ได้อย่างถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา

1.5.2 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลของปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา ซึ่งอิงตามหลักการของ ฮุสเซอร์ล นั้น เน้นการใช้กระบวนการที่เรียกว่า การลดรูปเชิงปรากฏการณ์วิทยา เพื่อค้นหา แก่นสาระ ของประสบการณ์ที่ปรากฏในจิตสำนึกบริสุทธิ์ นักวิจัยที่เป็นที่รู้จักในแนวทางนี้ ได้แก่ อเมเดโอ จอร์จิ (Amedeo Giorgi) และ คลาร์ก มุสตาคัส (Clark Moustakas)

ขั้นตอนการวิเคราะห์หลัก (ตามแนวทางของมุสตาคัสและจอร์จิ) (3)

1. การเตรียมตัวก่อนเริ่มวิเคราะห์

ก่อนเริ่มการวิเคราะห์ นักวิจัยต้องเตรียมตัว ดังนี้

- **ระงับการตัดสิน :** นี่คือหัวใจสำคัญ! ก่อนเริ่มวิเคราะห์ นักวิจัยต้อง ระงับความเชื่อ สมมติฐาน ทฤษฎี หรืออคติส่วนตัว ทั้งหมดที่มีเกี่ยวกับปรากฏการณ์นั้น ๆ อย่างมีสติ (ละวางความรู้เดิมทั้งหมดไว้ก่อน)
 - *เคล็ดลับ :* อ่านข้อมูลซ้ำ ๆ โดยมุ่งเน้นที่ ‘ประสบการณ์ปรากฏแก่ผู้ให้ข้อมูลอย่างไร’ ไม่ใช่ ‘ทำไมประสบการณ์นั้นจึงเกิดขึ้น’
- **สร้าง ‘สนาม’ ที่บริสุทธิ์ :** เป้าหมายคือการเข้าถึงการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลในสถานะที่เป็นธรรมชาติที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้สามารถเข้าถึง **สาระ** ของประสบการณ์โดยตรง

2. การอ่านอย่างใส่ใจและเป็นระบบ

ขั้นตอนนี้ นักวิจัยต้องตั้งสมาธิในการอ่านอย่างใส่ใจและเป็นระบบ ประกอบด้วย

- **อ่านเพื่อทำความเข้าใจ :** อ่านชุดข้อมูล ทั้งหมดอย่างช้า ๆ เพื่อให้ได้ **ความรู้สึกโดยรวม** ของประสบการณ์นั้น ๆ
- **การแบ่งหน่วยความหมาย :** แบ่งข้อความออกเป็นส่วนเล็ก ๆ (ประโยค วลี หรือย่อหน้าสั้น ๆ) ที่ประกอบด้วย **ความหมายเดียว** หรือ **ประสบการณ์เดียว**
 - *เคล็ดลับ :* ให้ความสำคัญกับคำที่บ่งบอกถึง **อารมณ์ ความรู้สึก การรับรู้ และการกระทำ** ของผู้ให้ข้อมูล
- **การแปลงหน่วยความหมาย :** แปลงถ้อยคำที่เป็นภาษาพูดของผู้ให้ข้อมูลให้เป็น **ภาษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา** ที่สั้น กระชับ และเป็นกลางมากขึ้น โดยยังคงความหมายดั้งเดิมไว้
 - *ตัวอย่าง :* จาก ‘ฉันรู้สึกเหมือนกับว่าฉันตัวหนักอึ้งมากจนลุกไม่ไหว’ แปลงเป็น ‘การรับรู้ถึงความหนักอึ้งทางกายที่ไม่สามารถเคลื่อนไหวได้’

3. การค้นหาสารัตถะ

ขั้นตอนนี้คือการหาแนวคิดหลักในเชิงปรากฏการณ์วิทยา ซึ่งหมายถึงการค้นหา **สารัตถะ** หรือ **โครงสร้างที่จำเป็น**ของปรากฏการณ์ ประกอบด้วย

- **การเปรียบเทียบและการจัดกลุ่ม** : นำหน่วยความหมายที่ถูกแปลงแล้วมา **เปรียบเทียบ** และ **จัดกลุ่ม** เข้าด้วยกัน ตามความคล้ายคลึงของโครงสร้างประสบการณ์ที่พวกเขาอธิบาย
 - **เคล็ดลับ** : ให้ถามตัวเองว่า ‘อะไรคือแก่นสาระที่ประสบการณ์เหล่านี้มีร่วมกัน’ หรือ ‘ถ้าไม่มีส่วนประกอบนี้ ประสบการณ์นี้ยังถือเป็น X อยู่หรือไม่’
- **การตั้งชื่อแนวคิดหลักที่เป็นสารัตถะ** : ตั้งชื่อกลุ่มความหมาย ที่สะท้อนถึง **โครงสร้างที่จำเป็น** ของปรากฏการณ์นั้น แนวคิดควรมีลักษณะ ดังนี้
 1. **เป็นกลางและเชิงพรรณนา** : ไม่ตีความหรืออธิบายสาเหตุ
 2. **เป็นสากลในบริบท** : สามารถอธิบายประสบการณ์ที่คล้ายกันของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้
- **การเปลี่ยนภาพจินตนาการ** : นี่เป็นเทคนิคสำคัญของฮูสเซอร์ล นักวิจัยต้องลอง **จินตนาการถึงการเปลี่ยนแปลง** องค์ประกอบของแนวคิดที่นักวิจัยค้นพบ
 - **คำถาม** : หากฉันนำองค์ประกอบ A ออกไป ประสบการณ์นี้ยังคงเป็นปรากฏการณ์ X (เช่น ความเหงา ความกล้าหาญ) อยู่หรือไม่
 - **เป้าหมาย** : หากการนำองค์ประกอบ A ออกไปทำให้ปรากฏการณ์ X สูญเสียความเป็นตัวตน นั้นหมายความว่า A คือ **สารัตถะที่จำเป็น** และควรเป็นแนวคิดหลักของเรา

4. การสังเคราะห์ผลลัพธ์

เมื่อนักวิจัยได้แนวคิดหลักหรือองค์ประกอบของโครงสร้างที่จำเป็นแล้ว นักวิจัยต้องสังเคราะห์ผลลัพธ์โดย

- **การสร้างคำอธิบายเชิงโครงสร้าง** : นำแนวคิดหลักทั้งหมดมา **เชื่อมโยง** กันอย่างมีเหตุผล เพื่อสร้างภาพรวมของโครงสร้าง ของปรากฏการณ์
 - **ผลลัพธ์** : คำอธิบายสุดท้ายควรตอบคำถามว่า ‘**ประสบการณ์นี้ถูกจัดระเบียบในจิตสำนึกของบุคคลอย่างไร**’ (เช่น โครงสร้างของความเหงาประกอบด้วย แนวคิด 4 อย่างที่สัมพันธ์กันในลักษณะ A, B, C)
- **ความน่าเชื่อถือ** : ใช้ข้อมูลคำพูดดั้งเดิมจากผู้ให้ข้อมูลมา **สนับสนุน** แต่ละแนวคิด เพื่อแสดงให้เห็นว่าแนวคิดนั้น **สอดคล้อง** กับประสบการณ์ที่ปรากฏจริง ๆ

การทำตามขั้นตอนอย่างเคร่งครัดและใช้การ epoché อย่างจริงจัง จะช่วยให้แนวคิดที่ออกมาไม่ใช่อคติของนักวิจัย แต่เป็น **สารัตถะที่แท้จริง** ของประสบการณ์ตามที่ปรากฏในจิตสำนึก

เกร็ดความรู้ : หากนักวิจัยเลือกใช้วิธีของ โคไลซี ขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญมากคือการนำผลการวิเคราะห์กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูล (participants) ยืนยันว่าตรงกับสิ่งที่เขาต้องการสื่อหรือไม่ เพื่อความแม่นยำของข้อมูล

ตัวอย่างการวิเคราะห์ที่ 1

ปรากฏการณ์ที่ศึกษา : : ประสบการณ์ของ ‘ความวิตกกังวลในการนำเสนอต่อหน้าสาธารณชน’

1. ข้อมูลดิบ

ผู้ให้ข้อมูล (P1) อธิบายประสบการณ์ก่อนขึ้นเวที

‘ก่อนถึงคิว ฉันจะรู้สึกเหมือน หัวใจเต้นแรง จนได้ยินเสียงในหู มือมัน เย็นเฉียบ แล้วก็มือเหวี่ยงออก ฉันพยายามบอกตัวเองว่าไม่เป็นไร แต่มันไม่ได้ผลเลย สายตาฉันจับจ้องไปที่ประตูทางออก รู้สึกว่า สมอมนั่นว่างเปล่า ไม่เหลืออะไรที่จะพูดเลย ทุกอย่างมัน พุ่งเป้าไปที่ความล้มเหลว ฉันรู้สึกว่า ไม่มีใครเข้าใจ ความรู้สึกนี้’

2. การลดรูปเชิงพรรณนา

ขั้นตอนนี้คือการแปลงถ้อยคำของผู้ให้ข้อมูลให้เป็นหน่วยความหมายที่เป็นกลางและตรงไปตรงมาที่สุด โดยละเว้นการตีความทางจิตวิทยา (เช่น ไม่ใช่คำว่า ‘แพนิก’ หรือ ‘ความเครียด’)

ถ้อยคำเดิม (P1)	หน่วยความหมายเชิงปรากฏการณ์
‘หัวใจเต้นแรงจนได้ยินเสียงในหู’	1. การรับรู้ทางกายถึงจังหวะการเต้นของหัวใจที่รุนแรง
‘มือมันเย็นเฉียบ แล้วก็มือเหวี่ยงออก’	2. การรับรู้ทางกายถึงความเย็นและการหลั่งของเหลวที่มือ
‘ฉันพยายามบอกตัวเองว่าไม่เป็นไร แต่มันไม่ได้ผลเลย’	3. ความล้มเหลวของการควบคุมตนเองเชิงจิตสำนึก
‘สายตาฉันจับจ้องไปที่ประตูทางออก’	4. การมุ่งความสนใจไปยังการหลีกเลี่ยงทางกายภาพ
‘รู้สึกว่าสมอมนั่นว่างเปล่า ไม่เหลืออะไรที่จะพูดเลย’	5. การสูญเสียเนื้อหาเชิงความคิดในจิตสำนึก
‘ทุกอย่างมันพุ่งเป้าไปที่ความล้มเหลว’	6. การกำหนดทิศทางของความสนใจไปยังผลลัพธ์เชิงลบ
‘ฉันรู้สึกว่าไม่มีใครเข้าใจความรู้สึกนี้’	7. การรับรู้เชิงอัตวิสัยถึงการแยกขาดจากโลกภายนอก

3. การค้นหาสาระัตถะและการจัดกลุ่ม

ขั้นตอนนี้คือการจัดกลุ่มหน่วยความหมายที่คล้ายคลึงกัน และใช้ การเปลี่ยนภาพจินตนาการ เพื่อหาแนวคิดที่เป็นสาระัตถะ

หน่วยความหมายที่จัดกลุ่ม	การตั้งชื่อแนวคิดเชิงพรรณนา
กลุ่มที่ 1: การรับรู้ทางกายภาพ (1, 2)	แนวคิดหลักที่ 1 : การครอบงำของปฏิกิริยาทางกายที่ไม่สามารถควบคุมได้
กลุ่มที่ 2: ความล้มเหลวเชิงความคิด (4, 5)	แนวคิดหลักที่ 2 : การสูญเสียความสามารถในการเข้าถึงเนื้อหาเชิงความคิด

หน่วยความหมายที่จัดกลุ่ม	การตั้งชื่อแนวคิดเชิงพรรณนา
กลุ่มที่ 3: การกำหนดทิศทางของความสนใจ (3, 6)	แนวคิดหลักที่ 3 : การมุ่งความสนใจไปสู่ความล้มเหลวและการหลีกเลี่ยง
กลุ่มที่ 4: ความสัมพันธ์กับผู้อื่น (7)	แนวคิดหลักที่ 4 : การรับรู้ถึงการแยกขาดจากความเข้าใจร่วม

4. การสร้างคำอธิบายเชิงโครงสร้าง

ขั้นตอนนี้เป็นการนำแนวคิดหลัก (สารัตถะ) มาสังเคราะห์เพื่อสร้างคำอธิบายที่ครอบคลุมของปรากฏการณ์นี้ ดังนี้

สารัตถะของ ‘ความวิตกกังวลในการนำเสนอต่อหน้าสาธารณชน’ คือภาวะที่จิตสำนึกถูกรอบงำด้วยแนวคิดหลักที่ 1 : ปฏิกริยาทางกายที่ไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อ แนวคิดหลักที่ 2 : การสูญเสียความสามารถในการเข้าถึงเนื้อหาเชิงความคิด ทำให้เกิดภาวะ แนวคิดหลักที่ 3 : การมุ่งความสนใจไปสู่ผลลัพธ์เชิงลบและการหลีกเลี่ยง การรวมกันของโครงสร้างภายในเหล่านี้ได้รับการต่อยอดด้วยแนวคิดหลักที่ 4 : ความรู้สึกของการแยกขาดจากความเข้าใจร่วม ซึ่งทำให้ประสบการณ์นี้มีความโดดเด่นอย่างรุนแรง

ผลลัพธ์ : แนวคิดเหล่านี้อธิบายถึง โครงสร้างที่จำเป็น ของความวิตกกังวลประเภทนี้ โดยมุ่งเน้นที่ วิธีที่ประสบการณ์ปรากฏในจิตสำนึก ไม่ใช่ สาเหตุทางชีววิทยา หรือ ทฤษฎีจิตวิทยา

ตัวอย่างการวิเคราะห์ที่ 2

ปรากฏการณ์ที่ศึกษา : ประสบการณ์ของ ‘การทำงานล่วงเวลาติดต่อกันเป็นเวลานาน’ (prolonged overwork)

ขั้นตอนการวิเคราะห์	ข้อมูลจากผู้เข้าร่วมวิจัย	การดำเนินการตามหลักการพรรณนา
1. การแยกหน่วยความหมาย	‘ฉันรู้สึกเหมือนครึ่งหนึ่งของร่างกายไม่รู้สึกอะไรเลย มัน ขา ไปหมด’	วลีที่ 1 : ความรู้สึกขาในร่างกาย
	‘ทุกอย่างดู เลื่อนรางและไม่สำคัญ แค่ว่ามันให้จบไปวัน ๆ’	วลีที่ 2 : การรับรู้โลกว่าเลื่อนรางและไม่สำคัญ
	‘ฉันจำไม่ได้ว่าวันพฤหัสบดีที่แล้วกินข้าวกับอะไร’	วลีที่ 3 : การสูญเสียความตระหนักรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีตใกล้
2. การแปลงหน่วยความหมาย	วลีที่ 1 ถูกแปลงเป็น : การขาดการรับรู้ทางประสาทสัมผัส (absence of corporeal sensation)	
	วลีที่ 2 ถูกแปลงเป็น: การลดทอนความหมายของวัตถุแห่งจิตสำนึก (diminished intentionality toward external objects)	

ขั้นตอนการวิเคราะห์	ข้อมูลดิบจากผู้เข้าร่วมวิจัย	การดำเนินการตามหลักการพรรณนา
	วลีที่ 3 ถูกแปลงเป็น : การบิดเบือนของ ความต่อเนื่องเชิงเวลา (distortion of temporal continuity)	
4. การสังเคราะห์แก่น สาร	สังเคราะห์วลีที่ถูกแปลงแล้วทั้งหมดเพื่อ สร้างแก่นสาร	แก่นสาระของประสบการณ์การทำงานล่วงเวลา ติดต่อกัน คือ ‘การแยกตัวออกจากประสาท สัมผัสทางกายและการรับรู้เวลาที่สม่ำเสมอ ซึ่ง นำไปสู่การลดทอนความสำคัญของวัตถุแห่ง จิตสำนึกในชีวิตประจำวัน’

การวิเคราะห์นี้แสดงให้เห็นว่านักวิจัยเน้นการพรรณนา **โครงสร้าง** ของการรับรู้ (การรับรู้ทางกายและเวลาที่ผิดเพี้ยน) ตามที่ปรากฏในจิตสำนึกเท่านั้น โดยหลีกเลี่ยงการตีความสาเหตุเชิงสังคม (เช่น ความกดดันจากผู้บริหาร) หรือการตีความเชิงอัตถิภาวนิยม (เช่น การสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง)

1.6 การเขียนบทสรุปผลการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา

1.6.1 ลักษณะการเขียนบทสรุป

การเขียนบทสรุปผลการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา ตามแนวคิดของ ฮูสเซอร์ล หรือ โคไลซี/จอร์จิ นั้น มีเป้าหมายสูงสุดคือการ ‘บรรยายแก่นสาระของประสบการณ์’ (exhaustive description of the essence) โดยต้องทำให้ผู้อ่าน ‘รู้สึก’ และ ‘เข้าใจ’ ถึงโลกทัศน์ของผู้ให้ข้อมูลอย่างลึกซึ้ง โครงสร้างและเทคนิคการเขียนบทสรุปให้ทรงพลังมี ดังนี้

1. โครงสร้างการเขียนบทสรุป

การเขียนบทสรุปในแนวทางนี้มักแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก

ก. การสรุปประเด็น/แนวคิดหลัก (structural themes)

เริ่มต้นด้วยการนำเสนอ **ประเด็นสำคัญ/แนวคิดหลัก (themes)** ที่สกัดออกมาได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล โดยต้องเขียนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นต่าง ๆ

- **เคล็ดลับ** : อย่าเขียนแค่ ‘พบ 5 ประเด็น’ แต่ให้เขียนบรรยายว่าประเด็นเหล่านั้นลึกลงไปด้วยกันอย่างไรจนกลายเป็นประสบการณ์นั้น ๆ

ข. การบรรยายแก่นสาระ (essential description)

นี่คือส่วนที่สำคัญที่สุด เป็นการรวมเอาประเด็นทั้งหมดมาเขียนเป็น ‘เรื่องความเชิงบรรยาย’ (narrative) ที่สรุปว่า ‘ประสบการณ์นี้คืออะไร’ (What it is) และ ‘มันปรากฏขึ้นอย่างไร’ (How it is experienced)

- **ตัวอย่าง** : หากทำวิจัยเรื่อง ‘ประสบการณ์ความสูญเสีย’, แก่นสาระอาจไม่ใช่แค่ความเศร้า แต่คือ ‘การเผชิญหน้ากับความว่างเปล่าที่มาพร้อมกับการสูญเสียความหมายในชีวิตประจำวัน’

ค. การอ้างอิงคำพูดเพื่อยืนยัน (raw data evidence)

ในบทสรุปควรมีการแทรก ‘คำพูด-คำ-ต่อคำ’ (direct quotes) ที่มีความหมายลึกซึ้ง (meaning units) เพื่อให้เสียงของผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ยืนยันความถูกต้องของแก่นสาระที่นักวิจัยสกัดมา

2. เทคนิคการเขียนให้เป็น ‘ปรากฏการณ์วิทยา’

เพื่อให้บทสรุปต่างจากการวิจัยเชิงคุณภาพทั่วไป ให้ใช้เทคนิคเหล่านี้

- **ใช้ภาษาเชิงพรรณนาที่เห็นภาพ (vivid description)** : แทนที่จะใช้ภาษาเชิงวิชาการที่แห้งแล้ง ให้ใช้ภาษาที่สื่อถึงอารมณ์ ความรู้สึก ผิวนสัมผัส หรือมิติของเวลาและสถานที่ (lived time, lived space)
- **เน้น ‘จุดร่วม’ ของประสบการณ์** : บทสรุปต้องเน้นไปที่สิ่งที่ทุกคนที่พบเจอปรากฏการณ์นี้มีร่วมกัน (invariants) ไม่ใช่เฉพาะเจาะจงที่ตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง
- **รักษาความบริสุทธิ์ของข้อมูล (phenomenological reduction)** : นักวิจัยต้องตรวจสอบให้มั่นใจว่าในบทสรุปไม่มี ‘ทฤษฎี’ หรือ ‘อคติ’ ของนักวิจัยเข้าไปผสม แต่เป็นการสะท้อนสิ่งที่ปรากฏออกมาจริง ๆ

3. ตัวอย่างการเขียนสรุป

‘จากการศึกษาสรุปได้ว่า [ชื่อปรากฏการณ์] คือประสบการณ์ที่ประกอบด้วย [ระบุแก่นสาระหลัก] ซึ่งสะท้อนผ่านประเด็นสำคัญได้แก่ [ประเด็นที่ 1, 2, 3] โดยผู้ให้ข้อมูลมีความรู้สึกร่วมกันว่า [บรรยายความรู้สึกเชิงลึก] ดังที่ผู้ให้ข้อมูลท่านหนึ่งกล่าวว่า ‘[ยกคำพูดสั้นๆ]’ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสาระของประสบการณ์นี้ไม่ใช่เพียงแค่... แต่คือการ...’

4. จุดที่มักพลาด

การเขียนบทสรุปที่นักวิจัยมักผิดพลาด เช่น

- **การสรุปเป็นสถิติ :** ปรากฏการณ์วิทยาไม่เน้นจำนวนคน (เช่น 80% รู้สึกว่า...) แต่เน้น ‘คุณภาพ’ ของความรู้สึก
- **การตีความเกินจริง :** ระวังการนำทฤษฎีจิตวิทยาหรือสังคมศาสตร์ไปครอบงำสิ่งที่ผู้ป่วยพูด บทสรุปต้องเป็นการ ‘บรรยาย’ ไม่ใช่การ ‘ตีความ’

กล่องความคิด : การเขียน bracketing ในบทสรุป

‘ในตอนท้ายของบทสรุป นักวิจัยควรเขียนสะท้อนคิด (reflection) สั้น ๆ ว่าได้ทำการระงับอคติ (epoché) อย่างไรในระหว่างการสรุปผล เพื่อยืนยันว่าสิ่งที่เขียนออกมานั้นคือเสียงของผู้ให้ข้อมูลอย่างแท้จริง’

1.6.2 ความแตกต่างในการเขียนบทสรุปผลการวิจัยระหว่างปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา และปรากฏการณ์วิทยาแนวอรรถปริวรรต

ความแตกต่างในการเขียนบทสรุปผลการวิจัยระหว่าง ปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา และ ปรากฏการณ์วิทยาแนวอรรถปริวรรต สะท้อนให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายและปรัชญาที่แตกต่างกันของทั้งสองแนวทาง โดยสรุปความแตกต่างได้ ดังคำอธิบายในตารางที่ 5.4 [5]

ตารางที่ 5.4 เปรียบเทียบการเขียนบทสรุปการวิจัยเชิงพรรณนาและแนวอรรถปริวรรต

ลักษณะการเปรียบเทียบ	ปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา (Husserl)	ปรากฏการณ์วิทยาแนวอรรถปริวรรต (Heidegger/Gadamer)
เป้าหมายหลัก	เพื่อสร้าง แก่นสาระ (essence) หรือ โครงสร้างที่จำเป็น (essential structure) ของประสบการณ์ร่วม (shared experience) โดยมี การตีความน้อยที่สุด	เพื่อสร้าง ความหมาย (meaning) ของประสบการณ์ในบริบททางโลกและประวัติศาสตร์ โดยมี การตีความอย่างลึกซึ้ง โดยนักวิจัย
การใช้คำพูด (quotes)	ใช้คำพูดเพื่อเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการสนับสนุน การค้นพบแก่นสาระ (เพื่อแสดง ‘what’ ของประสบการณ์)	ใช้คำพูดเป็น จุดเริ่มต้น ของการตีความ โดยเน้นการ เชื่อมโยง คำพูดเข้ากับแนวคิดเชิงปรัชญาและบริบททางสังคม (เพื่อแสดง ‘how’ และ ‘why’ ของความหมาย)

ลักษณะการเปรียบเทียบ	ปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา (Husserl)	ปรากฏการณ์วิทยาแนวอรรถปริวรรต (Heidegger/Gadamer)
รูปแบบการนำเสนอ	การบรรยายเชิงประกอบ (composite description/eidetic description): นำเสนอเป็นบัญชีเดียวที่เป็นกลางและครอบคลุม ซึ่งอธิบายโครงสร้างของประสบการณ์โดยรวมของกลุ่มตัวอย่าง	การวิเคราะห์เชิงแนวคิด/ตีความ (conceptual/interpretive analysis) : นำเสนอเป็นชุดของ แนวคิดเชิงตีความ (interpretive themes) หรือ มิติการดำรงอยู่ (existential dimensions)
บทบาทของนักวิจัย	เป็นกลางและละวาง (neutral and bracketing): นักวิจัยพยายาม ระวัง อคติ และความรู้ของตนเอง (epoché) และไม่ได้ปรากฏตัวในการตีความอย่างชัดเจน	มีส่วนร่วมอย่างชัดเจน (active and reflexive) : นักวิจัยใช้ ความเข้าใจเบื้องต้น (pre-understanding) ของตนเองในการสร้างความหมายใหม่ (fusion of horizons)

1.6.3 รายละเอียดความแตกต่างในการเขียน

1. ปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา

- **เน้นที่** : the ‘what’ of experience
 - บทสรุปจะมุ่งเน้นไปที่การตอบคำถามว่า ‘ปรากฏการณ์นี้คืออะไร’ หรือ ‘อะไรคือองค์ประกอบสำคัญที่จำเป็นสำหรับการมีประสบการณ์นี้’
 - ขั้นตอนสุดท้าย คือ การสร้าง คำอธิบายเชิงประกอบ (composite account) หรือ แก่นสาระ (essence) ซึ่งเป็นข้อความที่กระชับและเป็นกลางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับผู้ที่มีการประสบการณ์นั้น ๆ ได้ทุกคน
- **สไตล์การเขียน** : มีความ เป็นกลาง และใช้ภาษาที่เน้นการบรรยายโครงสร้างทางจิตสำนึก (conscious structure) เช่น ‘เวลา (temporality)’ ‘พื้นที่ (spatiality)’ และ ‘ความสัมพันธ์ (relationality)’ โดยไม่สอดแทรกการตีความเชิงปรัชญาหรือบริบทส่วนตัวของนักวิจัย

2. ปรากฏการณ์วิทยาแนวอรรถปริวรรต

- **เน้นที่** : the ‘how and why’ of meaning
 - บทสรุปจะมุ่งเน้นไปที่การตอบคำถามว่า ‘ประสบการณ์นี้มีความหมายต่อบุคคลและโลกอย่างไร’ หรือ ‘ประสบการณ์นี้ถูกตีความอย่างไรภายใต้บริบททางประวัติศาสตร์และภาษา’
 - ผลลัพธ์ คือ ความเข้าใจที่ได้รับการตีความใหม่ (re-interpreted understanding) ที่เกิดจากการหลอมรวมขอบฟ้าของนักวิจัยและผู้ให้ข้อมูล

- สไตล์การเขียน : มีความ ลุ่มลึกและเป็นอัตวิสัย (subjective) นักวิจัยจะใช้คำพูดของผู้ให้ข้อมูลเป็นจุดเริ่มต้นแล้วนำไป ตีความ ผ่านเลนส์ของปรัชญา (เช่น การดำรงอยู่ ภาษา ประเพณี) และอธิบายว่าความหมายนั้นเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร การเขียนจะสะท้อนถึง วงจรการตีความ ที่ความเข้าใจค่อย ๆ ลึกซึ้งขึ้น

1.6.4 ตัวอย่างการเขียนบทสรุปผลการวิจัย

ตัวอย่างหัวข้อ ‘ประสบการณ์ความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหัวใจ (the experience of anxiety in cardiac patients)’ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างสไตล์การเขียนที่เน้น แก่นสาระ และสไตล์ที่เน้น การตีความ

ตัวอย่างคำพรรณนาแก่นสาระ : ปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา

ตัวอย่างที่ 1

(เน้นการค้นหา ‘แก่นสาระ’ ของประสบการณ์)

หัวข้อ : การบรรยายเชิงประกอบของแก่นสาระแห่งความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหัวใจ

‘แก่นสาระของความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหัวใจถูกกำหนดโดยโครงสร้างที่จำเป็นสามประการ : มิติแห่งการไร้การควบคุม (the dimension of loss of control) มิติแห่งเวลาที่เปลี่ยนไป (the dimension of altered temporality) และ มิติแห่งพื้นที่ที่หดตัว (the dimension of constricted spatiality) ความวิตกกังวลปรากฏตัวในฐานะการรับรู้ถึง การสูญเสียอำนาจเหนือร่างกาย ผู้ป่วยประสบกับร่างกายของตนเองในฐานะ สิ่งแปลกปลอม ที่ทรยศต่อพวกเขาได้ทุกเมื่อ การรับรู้ถึงเวลา ถูกบีบอัดให้เหลือเพียง ‘ปัจจุบันที่อันตราย’ โดยที่อดีตดูเหมือนจะเป็นเพียงคำเตือนที่ไร้ความหมาย และอนาคตถูกบดบังด้วยความรู้สึกถึงความใกล้เข้ามาของความตาย นอกจากนี้ พื้นที่ทางกายภาพ (เช่น บ้าน ห้องฉุกเฉิน) ถูกรับรู้เป็นพื้นที่ที่ทั้งค้ำกั้นและจำกัด โดยความรู้สึกปลอดภัยจะหดตัวลงไปตามขอบเขตที่การควบคุมของพวกเขายังคงอยู่’

- สไตล์การเขียน : เป็นกลาง เน้นโครงสร้างทางจิตสำนึก (เช่น เวลา พื้นที่) ใช้คำที่เป็นนามธรรมเพื่ออธิบายโครงสร้างที่เป็นสากลของประสบการณ์
- สิ่งที่ต้องการสื่อ : ‘นี่คือสิ่งที่ประสบการณ์นี้ เป็นอยู่ โดยเนื้อแท้’

ตัวอย่างที่ 2

หากทำการวิจัยเรื่อง ประสบการณ์ของการเป็นนักศึกษาปีหนึ่งที่ห่างบ้าน

- **ผลลัพธ์ (แก่นสาระ) :** แก่นสาระของการเป็นนักศึกษาปีหนึ่งที่ห่างบ้าน คือ ‘ความตึงเครียดของการมีอยู่ร่วมกันระหว่างความรู้สึกอิสระที่ท่วมท้น (the sense of overwhelming freedom) กับความรู้สึกของความไม่มั่นคงในพื้นที่ใหม่ (a persistent sense of spatial insecurity) ที่ยังไม่ได้รับการกำหนดความหมายที่ชัดเจน’

คำพรรณานี้จะเน้นที่ **โครงสร้าง** ของประสบการณ์ (ความตึงเครียดระหว่างอิสรภาพและความไม่มั่นคง) โดยไม่มีการตีความถึงผลกระทบทางสังคม หรือความสัมพันธ์กับครอบครัวตามแนวคิดของไฮเดกเกอร์

ตัวอย่างที่ 3

หากทำการวิจัยเรื่อง **แก่นสารของประสบการณ์ความกลัวการนั่งเครื่องบิน (aviation phobia)**

แก่นสารที่ค้นพบ : แก่นสารของความกลัวการบิน คือ ‘ความไม่สามารถควบคุมการดำรงอยู่ของตนเองได้ (loss of transcendental control) ซึ่งถูกประทับด้วยการรับรู้ถึงความเป็นไปได้ของการหายไปอย่างฉับพลัน (perceived imminence of annihilation) และการถูกจำกัดพื้นที่ทางกายภาพและจิตใจ’

การนำไปใช้ในลักษณะนี้จะให้ความรู้ที่เข้มข้นเกี่ยวกับ **โครงสร้าง** ภายในของประสบการณ์ ซึ่งมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาทฤษฎีทางจิตวิทยาและการให้ความช่วยเหลือในเชิงคลินิก

ตัวอย่างการตีความแก่นสาระ : ปรากฏการณ์วิทยาแนวอรรถปริวรรต

(เน้น ‘การตีความ’ และบริบทการดำรงอยู่)

หัวข้อ : การตีความความวิตกกังวล : ความจริงที่ถูกเปิดเผยของการดำรงอยู่ในโลก (being-in-the-world) ของผู้ป่วยโรคหัวใจ

‘ความวิตกกังวลของผู้ป่วยโรคหัวใจคือการเปิดเผย **ความจริงของการดำรงอยู่ที่ถูกโยนทิ้ง (thrownness)** พวกเขาถูกโยนเข้ามาในโลกที่ร่างกายได้เปลี่ยนจาก **เครื่องมือที่โปร่งใส (transparent tool)** ไปเป็น **วัตถุที่มีขีดจำกัด (opaque limitation)** ดังที่ผู้ให้ข้อมูลท่านหนึ่งกล่าวว่า ‘ฉันเคยคิดว่าฉันควบคุมทุกอย่างได้ แต่ตอนนี้ร่างกายของฉันเองกำลังเยาะเย้ยฉัน’ การตีความนี้ชี้ให้เห็นว่า ความวิตกกังวลไม่ใช่เพียงแค่อาการทางคลินิก แต่เป็น **การตระหนักรู้เชิงอัตถิภาวนิยม (existential awareness)** ถึงขอบเขตที่ชีวิตของพวกเขาถูกจำกัดโดย **ความเป็นไปได้แห่งความตาย (possibility of death)** ซึ่งปรากฏตัวอย่างชัดเจนผ่านภาษาที่บ่งบอกถึง **ความรู้สึกผิด (guilt)** ในการไม่รักษาสุขภาพอย่างเพียงพอ ความวิตกกังวลจึงเป็นวงจรการตีความที่ไม่สิ้นสุดระหว่างความรับผิดชอบในอดีตกับความไม่แน่นอนของอนาคต’

- **สไตล์การเขียน :** มีส่วนร่วม ใช้ภาษาเชิงปรัชญา (เช่น ถูกโยนทิ้ง อัตถิภาวนิยม วงจรการตีความ) เชื่อมโยงประสบการณ์เข้ากับแนวคิดเชิงทฤษฎี (เช่น Heidegger)
- **สิ่งที่ต้องการสื่อ :** ‘นี่คือ **ความหมาย** ที่ลึกซึ้งของประสบการณ์นี้ในบริบทของการดำรงอยู่ของมนุษย์’

1.7 การประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา

การวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนาถูกนำมาใช้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ต้องการเข้าถึง **แก่นสาระ** ของประสบการณ์ชีวิตมนุษย์อย่างเป็นระบบและเป็นกลาง โดยเน้นการพรรณนา **โครงสร้าง** ของประสบการณ์ตามที่ปรากฏในจิตสำนึก ซึ่ง **เหมาะสำหรับ** การวิจัยที่ต้องการความเที่ยงตรงและเป็นกลางสูงสุด เพื่อเข้าถึงความหมายที่แท้จริงของการเป็นประสบการณ์นั้น ๆ

1.7.1 หลักการนำไปใช้ในการวิจัย

การนำแนวคิดของฮัสเซิร์ล มาใช้ในการวิจัยมีจุดเน้นที่แตกต่างจากการวิจัยเชิงตีความ ดังนี้

เป้าหมาย : มุ่งค้นพบ **โครงสร้างที่เป็นสากล** และ **แก่นสาระ** ของปรากฏการณ์ โดยไม่สนใจบริบททางสังคม หรือวัฒนธรรมมากเท่าการวิจัยเชิงตีความ

คำถามวิจัย : ต้องเป็นคำถามที่มุ่งไปที่ ‘**อะไรคือแก่นสาระ...**’ หรือ ‘**อะไรคือโครงสร้าง...**’ ของประสบการณ์

การรวบรวมข้อมูล : เน้นการสัมภาษณ์เชิงลึกที่กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมวิจัย **พรรณนา** ประสบการณ์ของตนเอง อย่างละเอียดครบถ้วนในทุกมิติ (ความรู้สึก ความคิด การรับรู้)

การวิเคราะห์ข้อมูล : ต้องมีการดำเนินการ **การระบับการตัดสินใจ** และ **การลดรูปเชิงปรากฏการณ์วิทยา** อย่างเคร่งครัด เพื่อให้มั่นใจว่าผลการวิเคราะห์มาจากข้อมูลที่บริสุทธิ์ที่สุด

ผลลัพธ์ : นำเสนอในรูปแบบของ **คำพรรณนาเชิงโครงสร้าง** ที่แสดงถึงแก่นสาระของประสบการณ์ที่พบร่วมกันในกลุ่มผู้เข้าร่วมวิจัย

ตัวอย่างงานวิจัยและผลลัพธ์

หัวข้อวิจัย : ประสบการณ์ของ ‘การถูกคุกคามทางเพศในที่ทำงาน’

องค์ประกอบ	ตัวอย่างการดำเนินการ/ผลลัพธ์
คำถามวิจัย	แก่นสาระ ของประสบการณ์การถูกคุกคามทางเพศในที่ทำงานที่ปรากฏแก่จิตสำนึกคืออะไร
ข้อมูล (คำพูด)	ผู้เข้าร่วมวิจัยกล่าวว่า : ‘ฉันรู้สึกเหมือนตัวฉัน หายไป ทันทีในห้องนั้น และฉันจำได้ว่า แสงไฟนีออน มันจ้ามาก’
การลดรูป (reduction)	นักวิจัยจะเน้นการลดรูปเพื่อค้นหาองค์ประกอบที่จำเป็น

องค์ประกอบ	ตัวอย่างการดำเนินการ/ผลลัพธ์
	1. ความรู้สึก ‘หายไป’ (the feeling of dissolution of self-presence). 2. ‘แสงจ้า’ (the perceptual distortion of the environment).
แก่นสาระ (essence)	แก่นสาระของประสบการณ์การถูกคุกคามทางเพศ คือ ‘การรับรู้ถึงการถูกทำลายการเป็นตัวของตัวเองอย่างฉับพลัน (sudden disruption of self-presence) ซึ่งมาพร้อมกับการรับรู้ทางประสาทสัมผัสที่ผิดเพี้ยน (perceptual distortion)’ (แสงจ้า เสียงเจิบ)

การวิเคราะห์จะหยุดอยู่แค่การพรรณนาโครงสร้างของปรากฏการณ์นี้ในจิตสำนึก โดยไม่ได้ตีความว่า เหตุการณ์นี้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางสังคมหรือความเป็นตัวของตัวเองตามแนวคิดของ ไฮเดกเกอร์ อย่างไร

1.7.2 หลักการนำแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนาไปใช้ในการวิจัยทางการแพทย์บาลิตเวช

แนวคิด ปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา ที่นำโดย ฮูสเซิร์ล มุ่งเน้นการทำความเข้าใจ แก่นสาระของประสบการณ์ที่มนุษย์มีต่อปรากฏการณ์หนึ่ง ๆ โดยปราศจากการตีความหรือการใส่สมมติฐานใด ๆ เข้าไปก่อน หลักการสำคัญในการนำมาใช้ในการวิจัยทางการแพทย์บาลิตเวช ดังตารางที่ 5.5

ตารางที่ 5.5 ตัวอย่างการนำไปใช้ในการวิจัยทางการแพทย์บาลิตเวช

องค์ประกอบ	ตัวอย่างในการวิจัยทางการแพทย์บาลิตเวช
หัวข้อวิจัย	ประสบการณ์การเผชิญความโดดเดี่ยวทางสังคมของผู้ป่วยโรคจิตเภทที่กลับไปอยู่บ้าน
ปรากฏการณ์ที่สนใจ	ความรู้สึกและการรับรู้ของผู้ป่วยจิตเภทเกี่ยวกับความโดดเดี่ยวทางสังคม
คำถามวิจัยหลัก	‘แก่นสาระของประสบการณ์การเผชิญความโดดเดี่ยวทางสังคมของผู้ป่วยโรคจิตเภทที่กลับไปอยู่บ้านคืออะไร’
คำถามในการสัมภาษณ์	* ‘คุณช่วยเล่าให้ฟังอย่างละเอียดถึงความรู้สึกของคุณเมื่อคุณต้องใช้ชีวิตประจำวันอยู่ที่บ้านหลังจากออกจากโรงพยาบาล’ * ‘คุณรับรู้ว่าคุณรอบข้างของคุณปฏิบัติต่อคุณอย่างไรเมื่อคุณรู้สึกโดดเดี่ยว’ * ‘การที่คุณเป็นโรคจิตเภทส่งผลต่อการรู้สึกโดดเดี่ยวของคุณอย่างไร’
ตัวอย่างการวิเคราะห์	

องค์ประกอบ		ตัวอย่างในการวิจัยทางการแพทย์จิตเวช
หน่วยความหมาย	ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า : ‘ฉันรู้สึกเหมือนยืนอยู่ด้านนอกของกระจก ทุกคนกำลังหัวเราะและพูดคุยกัน แต่ฉันไม่สามารถเข้าไปได้ เสียงของพวกเขาก็ดูแผ่วเบา’	
การแปลงความหมาย	การแยกตัวออกจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม แม้จะอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมเดียวกัน / ความรู้สึกแปลกแยกและความไม่สามารถเข้าถึงโลกของผู้อื่นได้ (sense of inaccessibility and alienation)	
แก่นสาระ/แก่นแท้	แก่นสาระ : ‘การเป็นผู้สังเกตการณ์ที่ถูกกักกัน (the sequestered observer)’ ซึ่งหมายถึงประสบการณ์ที่ถูกตัดขาดจากความสัมพันธ์เชิงสังคม (intersubjectivity) โดยยังคงรับรู้ถึงการมีอยู่ของสังคมนั้นอย่างเจ็บปวด	

1.7.3 ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยเชิงพรรณนาถูกออกแบบมาเพื่อความเคร่งครัดทางปรัชญา แต่ก็มีข้อจำกัดที่ท้าทายในการนำไปใช้ [6]

ข้อจำกัด	รายละเอียด
ความยากลำบากในการทำ bracketing	การ ระงับการตัดสิน (epoché) อย่างสมบูรณ์นั้นเป็นเรื่องที่ท้าทายอย่างยิ่งในทางปฏิบัติ เพราะความรู้และอคติของนักวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของจิตสำนึก การอ้างว่าเข้าถึง จิตสำนึกบริสุทธิ์ จึงถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าอาจไม่สามารถทำได้จริง
ความเป็นนามธรรมของแก่นสาร	ผลลัพธ์สุดท้ายคือ แก่นสาระ ซึ่งเป็นคำพรรณนาโครงสร้างที่เป็นสากล ซึ่งอาจมีความเป็นนามธรรมสูง และยากต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ หรือสร้างความเข้าใจในบริบทที่เฉพาะเจาะจง
การขาดบริบททางสังคมและวัฒนธรรม	การมุ่งเน้นที่จิตสำนึกบริสุทธิ์ทำให้ละเลยปัจจัยภายนอก เช่น อิทธิพลทางสังคม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการทำความเข้าใจ ความหมาย ของประสบการณ์ชีวิตตามแนวคิดของนักปรัชญาสำนักอื่น (เช่น ไฮเดกเกอร์)
การให้ความรู้เชิงทฤษฎี	นักวิจัยจำเป็นต้องมี ความรู้เชิงปรัชญา ที่เคร่งครัดและละเอียดอ่อนต่อระเบียบวิธีมาก เพื่อให้สามารถดำเนินการ การลดรูป และ การแปลงหน่วยความหมาย ได้อย่างถูกต้องตามหลักการของ ฮูสเซอร์ล

1.8 สรุปการเปรียบเทียบปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนาและแนวอรรถปริวรรต

ปรากฏการณ์วิทยา เชิงพรรณนา และ แนวอรรถปริวรรต ซึ่งมีจุดมุ่งหมายและวิธีการที่ต่างกัน ดังตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

ตารางที่ 5.6 เปรียบเทียบปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนาและแนวอรรถปริวรรต

ลักษณะการเปรียบเทียบ	ปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา	ปรากฏการณ์วิทยาแนวอรรถปริวรรต
นักคิดหลัก	Edmund Husserl	Martin Heidegger, Hans-Georg Gadamer
จุดมุ่งหมายหลัก	เพื่ออธิบาย แก่นสาระ ของประสบการณ์ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้ประสบจริง ๆ โดยไม่มีการตีความจากนักวิจัย	เพื่อตีความ ความหมาย ของประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลในบริบททางโลก (being-in-the-world) และวัฒนธรรม
แนวคิดสำคัญ	การระงับหรือละวางการตัดสิน (bracketing/epoché) : การระงับการตัดสิน ความเชื่อ หรืออคติส่วนตัวของนักวิจัยไว้ชั่วคราว เพื่อให้เข้าถึงประสบการณ์บริสุทธิ์ของผู้ให้ข้อมูล	วงจรรตีความ (hermeneutic circle) : การทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยและส่วนรวมของประสบการณ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งความหมายที่ลึกซึ้ง
วิธีระเบียบวิจัย	เน้นการสัมภาษณ์แบบ เปิดกว้างและเชิงลึก เพื่อกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลบรรยายประสบการณ์ของตนเองอย่างละเอียดและตรงไปตรงมา	เน้นการสัมภาษณ์แนวอรรถปริวรรตที่อาจมีการ ถามย้อนหรือตีความเบื้องต้น ในระหว่างการสนทนา เพื่อค้นหาความหมายที่ซ่อนอยู่
ขั้นตอนการวิเคราะห์	1. การระงับหรือละวางการตัดสิน (bracketing/epoché) : แยกความรู้/อคติของนักวิจัยออก	1. การทำความเข้าใจภาพรวม (holistic understanding) : อ่านและทำความเข้าใจประสบการณ์ทั้งหมดก่อน
	2. การแยกหน่วยความหมาย (delineating units of meaning) : ค้นหาข้อความหรือวลีสำคัญ	2. การตีความส่วนย่อย (Detailed Interpretation) : ค้นหาส่วนสำคัญและเชื่อมโยงกับบริบท
	3. การจัดกลุ่มหน่วยความหมาย (clustering units of meaning) : จัดกลุ่มข้อความสำคัญที่มีเนื้อหาคล้ายกัน	3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์แนวอรรถปริวรรต (hermeneutic analysis) : วนเวียนระหว่างส่วนย่อยกับส่วนรวมเพื่อสร้างความหมายที่ลึกซึ้ง
	4. การหาแก่นสาระ (developing the essence) : สังเคราะห์และสร้างข้อความที่อธิบายแก่นสาระของปรากฏการณ์	4. การสังเคราะห์ความหมายเชิงตีความ (synthesizing thematic meanings) : สร้างแนวคิดหลักที่สะท้อนความหมายของประสบการณ์ในบริบท
ผลลัพธ์ที่ได้	คำอธิบายที่ เที่ยงตรง และเป็นสากล (universal) ของโครงสร้างประสบการณ์	การตีความที่ ลุ่มลึก และมีบริบท (contextual) ของความหมายของประสบการณ์ในโลกชีวิต

2. การวิเคราะห์จากงานวิจัย Living a tormented life: Caregivers' experiences of caring for a child with autism in Northeastern Thailand

จากงานวิจัยต้นฉบับ [7] สามารถนำมาวิเคราะห์ในแนวปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนาได้ ดังนี้

2.1 การปรับเปลี่ยนกรอบแนวคิดเชิงพรรณนาของฮูสเซอร์ล

2.1.1 การกลับสู่สิ่งของในตัวเอง : รากฐานของฮูสเซอร์ล

ปรากฏการณ์วิทยาแนวพรรณนา ตามแนวคิดของฮูสเซอร์ล [1] มุ่งเน้นการเข้าถึง แก่นสาระ ของประสบการณ์ที่ปรากฏในจิตสำนึก โดยการแยกประสบการณ์นั้นออกจากบริบททางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม หรือการตีความเบื้องต้นทั้งหมด จุดมุ่งหมายคือการแสวงหา โครงสร้างสากล ของความทุกข์ทรมานที่ผู้ดูแล ต้องเผชิญ ซึ่งเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ไม่ว่าจะอยู่ในบริบทสังคมใดก็ตาม เครื่องมือสำคัญของฮูสเซอร์ล คือ การลดรูปเชิงปรากฏการณ์ เพื่อ ‘ขำระล้าง’ แนวคิดหลักของงานวิจัยให้เหลือเพียงโครงสร้างบริสุทธิ์

1. กระบวนการละวางอคติ : epoché และ bracketing

หัวใจของการวิเคราะห์เชิงพรรณนาคือ epoché หรือ bracketing ซึ่งคือกระบวนการที่นักวิจัยต้องระงับสมมติฐานทั้งหมดเกี่ยวกับสาเหตุ การแพทย์ และผลกระทบทางสังคมของภาวะ ASD ไว้ชั่วคราว เพื่อให้สิ่งที่ปรากฏในคำบอกเล่าของผู้ดูแลสามารถแสดงตัวตนออกมาได้อย่างอิสระ [3]

การระงับความเชื่อทั้งหมดเกี่ยวกับความเป็นจริงภายนอก (เช่น ‘ออทิสซึมเป็นโรคทางสมอง’ ‘ผลต่อภาวะเศรษฐกิจที่ไม่ดี’) และเน้นไปที่ สิ่งที่ปรากฏ (phenomena) ในการรับรู้ของผู้ดูแลเท่านั้น

- สิ่งที่ปรากฏในจิตสำนึกของผู้ดูแล : ความรู้สึกหนักอึ้ง ภาพของสายตาที่ตัดสินจากผู้อื่น ความรู้สึกว่างเปล่าเมื่อไม่มีบุตรอยู่ด้วย ความรู้สึกของร่างกายที่เหนื่อยล้า

ตารางที่ 5.7 สิ่งที่ถูกละวางก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล

สิ่งที่ถูกละวาง	สิ่งที่ปรากฏในจิตสำนึกบริสุทธิ์
สาเหตุทางพันธุกรรมของ ASD	การรับรู้ถึงพฤติกรรมที่ควบคุมไม่ได้ของบุตร
ผลกระทบทางเศรษฐกิจ	การรับรู้ถึงความอ่อนล้าทางกายภาพและข้อจำกัดทางการเงิน
การตีตราทางสังคม (stigma)	ความรู้สึกผิดและอับอายส่วนบุคคล

ตารางที่ 5.8 ตารางเปรียบเทียบงานวิจัยต้นฉบับกับการปรับเปลี่ยนแนวคิด

ลักษณะที่ เปลี่ยนไป	แนวอรรถปริวรรต (งานวิจัย ต้นฉบับ)	เชิงพรรณนา
เป้าหมายหลัก	ค้นหา ความหมาย และตีความ ความหมายนั้น	ค้นหา แก่นสาระ และบรรยายสิ่งที่ปรากฏ
บทบาทนักวิจัย	ยอมรับการตีความอย่างมีส่วนร่วม ร่วมของตนเอง	ต้องทำการ bracketing/epoché อย่างเข้มงวดเพื่อระงับความ เชื่อเดิม เช่น ตัดขาดจากการตีความทางทฤษฎี (เช่น CBT, VSM) และ บริบททางวัฒนธรรมชั่วคราว
ผลลัพธ์	แนวคิดหลักที่ตีความเชิงลึก	องค์ประกอบโครงสร้างและการบรรยายเชิงแก่นสาระ

2. การลดรูปเชิงอุปนัย

การลดรูปเชิงอุปนัยเป็นการทำ eidetics หรือการแสวงหาแก่นสาระของประสบการณ์ โดยใช้
เทคนิค การแปรผันเชิงจินตนาการ

นักวิจัยจะถามตนเองว่า : ‘เราจะสามารถเปลี่ยนแปลงประสบการณ์นี้ได้อย่างไรโดยที่มันยังคงเป็น
‘ประสบการณ์การดูแลบุตร ASD’ อยู่’

- ถ้า เราเปลี่ยนให้บุตรไม่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ประสบการณ์นี้ยังคงเป็น ‘ประสบการณ์ที่ทรมาณ’
หรือไม่ คำตอบ : ยังคงเป็น เพราะความทรมาณหลักมาจาก การถูกตีตรา
- ถ้า เราเปลี่ยนให้ชุมชนยอมรับอย่างสมบูรณ์ ประสบการณ์นี้ยังคงเป็น ‘ประสบการณ์ที่ทรมาณ’
หรือไม่ คำตอบ : อาจจะไม่ หรือลดลงอย่างมาก เพราะความทรมาณหลักคือ การถูกตีตรา และ
ความรู้สึกโดดเดี่ยว
- ถ้า เราเปลี่ยนให้ผู้ดูแลมีผู้ช่วย 10 คน ประสบการณ์นี้ยังคงเป็น ‘ประสบการณ์ที่ทรมาณ’ หรือไม่
คำตอบ : ยังคงเป็น เพราะความทรมาณหลักคือ ความกังวลเชิงอนาคต และ ความรู้สึกผิดในใจ
จากกระบวนการนี้ แก่นสาระที่ถูกค้นพบคือ ความรู้สึกผิดและการเผชิญหน้ากับความว่างเปล่า